

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AMMAN (ÜRDÜN) KENT PARKLARININ PEYZAJ ERİŞİLEBİLİRLİĞİ
YÖNÜNDEN İRDELENMESİ

Yahia Munim AL-QUDAH

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ANKARA
2006

Her hakkı saklıdır

Yrd. Doç. Dr. Aysel USLU'nun danışmanlığında, Yahia Munim AL-QUDAH tarafından hazırlanan bu çalışma 03 Mart 2006 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Yrd. Doç. Dr. Aysel USLU
Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Üye: Yrd. Doç. Dr. Ekrem KURUM
Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Üye: Yrd. Doç. Dr. Sertaç GÜNGÖR
Selçuk Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. Ülkü MEHMETOĞLU
Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

AMMAN (ÜRDÜN) KENT PARKLARININ PEYZAJ ERİŞİLEBİLİRLİĞİ YÖNÜNDE İRDELENMESİ

Yahia Munim AL-QUDAH

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Aysel USLU

Bu tezde, genel olarak kent parkı ve peyzaj erişilebilirliği kavramı açıklanmaktadır. Rekreatif ve sosyo-kültürel amaçlı kullanım olanakları sunmak üzere, peyzaj erişilebilirliği kapsamında işlevsel ve estetik değer taşıyan çağdaş kent parkı planlama ilkeleri El-Hüseyin Parkı – Amman /ÜRDÜN örneğinde irdelenmiştir.

Kent parkları, rekreatif, estetik ve ekolojik amaçlarla oluşturulmuş kamuya açık yeşil alanlardır. Bu tezde; Amman’da bulunan El-Hüseyin Parkı, gerek kullanıcı beklentileri gerekse Peyzaj Mimarlığı bakış açısı ile değerlendirilerek peyzaj erişilebilirliği yönünden incelenerek, öneriler verilmiştir.

Tez, genel olarak 5 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; giriş, ikinci bölümde; temel kavramlar açıklanmakta, üçüncü bölümde; kullanılan materyal ve yöntem, dördüncü bölümde; araştırma alanı ve parkın kullanıcı görüşleri alınmaktadır. Beşinci bölümde ise; kullanıcı beklentileri ve elde edilen veriler ışığında El-Hüseyin Parkı’nın “peyzaj erişilebilirliği”nin yükseltilmesi adına öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

2006, 87 sayfa

Anahtar Kelimeler: Kent Parkı, Peyzaj Erişilebilirliği, Rekreatif, Amman, Ürdün, El-Hüseyin Parkı.

ABSTRACT

Master Thesis

EXAMINATION OF THE URBAN PARKS OF AMMAN (JORDAN) IN TERMS OF LANDSCAPE ACCESSIBILITY

Yahia Munim AL-QUDAH

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor : Assist.Prof.Dr. Aysel USLU

In this thesis, park concept and general characteristics of urban parks were investigated, according to the results of this investigations, a modern park project having a functional and visual value, recreational and socia-cultural usage of urban population based on the principles of landscape architecture were planed in Al-Hussein Urban Park.

Urban Parks are green planned, public lands, set aside for recreational, aesthetics, educational and ecological use.The design is to provide comfortable living surrounding for people in Al- Hussein Urban Parks to create a medium of comfort, aesthetic and confidence for people.

In general, the thesis has five main chapters. The first chapter contained the introduction, the second chapter contained some basic concepts, chapter three contained material and method, the fourth chapter contained scope of the research in addition to the visitor`s points of view were took into considertion. Chapter five, contained in light of the collected data, the excepted positive proposals concerning the landscape accessibility of Al- Hussein Urban Park.

2006, 87 pages.

Key Words: Urban park, Landscape Accessibility, Recreation, Amman, Jordan, Al-Hussein Park.

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının yüksek lisans tezi olarak planlanıp ve yürütülmesinin her aşamasında yardımlarını esirgemeyerek bilimsel açıdan olduğu kadar insani açıdan da fevkalade ilgi gösteren ve beni yönlendiren; Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Öğretim Üyesi, hocam ve danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Aysel USLU'ya,

Bu aşamaya gelmem için her türlü desteği veren ve büyük pay sahibi olan; Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Öğretim Üyesi, Yrd. Doç. Dr. Sertaç GÜNGÖR'e,

Çalışmalar için gerekli tüm bilgi ve verilerin sağlanmasında gösterdikleri ilgi ve kolaylıklar için Amman Büyükşehir Belediyesi Milli Parklar Bölümü Başkanı Peyzaj Mimarı Sayın: Mohammed QUTAISH'a, çalışma alanı bölgesi Peyzaj Bölümü Müdürü Ziraat Mühendisi Sayın: Awatif OKUR'a, çalışma alanına ait plan paftalarını ve parkın AUTOCAD ile çizilmiş planını veren A.B.B. İskan ve İmar Daire Başkanlığı Mimarlarında Sayın: Kemal RABADI'ya, Amman ve bazı kent parklarına ait fotoğrafların sağlanmasında yardımcı olan A.B.B. Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı Fotoğrafçısı sayın Waheed ALMAQUSI'ya, El-Hüseyin Kent Parkına ait fotoğrafların çekilmesi ve sağlanmasında büyük fedakarlık yapan Ürdün Hava Kuvvetleri mensubu Pilot Yüzbaşı Saeed ALQUDAH ve kardeşim Emran'a

Amman'a ait İklim verilerini temin etmede yardımcı olan Ürdün Meteoroloji Daire Başkanlığı – Tahminler Bölümü Başkanı Meteoroloji Mühendisi Sayın: Hüseyin ALMOMANI ve çalışma arkadaşlarına,

Anket çalışmasının her aşamasında bana yol gösteren ve verilerin değerlendirilmesinde yardımcı olan, Ürdün İnsan Kaynaklar Geliştirme Merkezi Müdürü Dr. Khalid AL-QUDAH'a,

Doktora bursunu kazanmama yardımcı olan Ankara Ürdün Büyükelçiliği III. Sekreteri sayın: İsmail ALMAAYTAH'a ile Maslahatgüzarı sayın Qais SHQAIR'a, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı – Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Yabancı Öğrenciler Şube Müdürü sayın: Mahmut BÜYÜKKAYA'ya ile vekili sayın: Güler ÇAKIN'a, ve Milli Eğitim Bakanlığı – Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Yabancı Öğrenciler Şubesi memuru sayın: Aykut UYUMUŞ'a,

İşten ayrılıp derslere katılmama izin veren Libya Büyükelçiliği – İnfomasyon Müsteşarı Sayın: Faraj ALNAAMY'ya ve Ürdün Askeri Ataşesi Tuğgeneral Adel BANY-MUHAMMAD'a,

Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'ne kaydımı yaptırdığım ilk günden, geldiğim bu aşamaya kadar her konuda yardımlarını esirgemeyen FBE Öğrenci İşleri Şefi sayın Mevlüt ERTEKİN ve çalışma arkadaşlarına,

Ders çalışmayıp da onlara masal okuyacağımı duyduklarında sevinçten havalara uçan çocuklarım “Zekeriya Munim”e ile Kızım “Zeynep Aye”ye ve sabırlı ve manevi desteği veren eşim Aynur'a,

Yüksek Lisan okuma girişimimin en önemli sebeplerinden biri olan; onlara küçücük bir armağan vererek gurur duymalarını istediğim annem Seda ile Babam Munim'e, ve tüm kardeşlerime, özellikle; Lisans okuma maratonumun tüm masraflarını karşılayıp manevi olarak her türlü desteği sağlayan Fizyoterapist ağabeyim Ahmad ve İnşaat Mühendisi kardeşim Salaheddin'e,

Ve katkısı olan herkese teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Yahia Munim AL-QUDAH
Ankara, Mart 2006

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç ve Kapsam	2
2. KURAMSAL TEMELLER	4
2.1 Kent Parkı Kavramı	4
2.1.1 Kent kavramı	4
2.1.2 Park kavramı	4
2.1.2.1 Parkların sınıflandırılması	5
2.2 Park Tasarım Kriterleri	8
2.3 Kent Parklarının Tarihsel Gelişimi	10
2.3.1 21. Yüzyıl kent parkı nasıl olmalıdır?	14
2.3.1.1 Çağdaş park kavramı	14
2.3.1.2 Çağdaş park türleri	17
2.3.2 Kent parklarının işlevleri	17
2.4 Peyzaj Erişilebilirliği	19
2.4.1 Yürüyüş yolları ve döşeme yüzeylerinde erişilebilirlik	20
2.4.2 Dış mekan basamak ve sahanlıklarda erişilebilirlik	23
2.4.3 Dış mekan rampalarında erişilebilirlik	25
2.4.4 Trabzanlar	26
2.4.5 Duvarlar, banklar ve dış mekan oturma birimleri	26
2.4.6 Yürüyüş yolları ve yaya geçitleri	28
2.4.7 Duraklar	29
2.4.8 Bitkisel tasarımda erişilebilirlik	29
2.4.9 Dış mekan aydınlatması	31
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	32
3.1 Materyal	32

3.2 Yöntem	33
4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	34
4.1 Araştırma Alanı Dünyadaki Yeri	34
4.1.1 Ürdün hakkında genel bilgiler	34
4.1.1.1 Ürdün iklimi	36
4.1.2 Amman'ın iklimi verileri	37
4.2 Araştırma Alanı Ürdün'deki Yeri	42
4.2.1 Araştırma alanı özellikleri	42
4.3 Anket Değerlendirilmesi	52
4.3.1 Çalışma alanında ziyaretçilere uygulanan anketin sonuçları	53
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	64
5.1 Parka Ulaşım İçin Öneriler	65
5.2 Donatılar İçin Öneriler	67
5.3 Bitkisel Tasarım İçin Öneriler	70
KAYNAKLAR	76
EKLER	79
Ek 1 Anket Sorular	80
Ek 2 Amman'a ait İklimsel Veriler	82
Ek 3 El-Hüseyin Parkında kullanılan bitkiler	83
Ek 4 El-Hüseyin Parkı paftası	86
ÖZGEÇMİŞ	87

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1 Babalar, aracın tam ortasına gelecek şekilde yerleştirildiğinde yaya akışı ve trafik alanına akış için engel olmaz (Harris and Dines 1998)	20
Şekil 2.2 Dokunulabilir uyarıcı şeritler. Özellikle görme özürlü yayaları tehlike yaratabilecek alana gelmeden önce uyardığıdır (Harris and Dines 1998) ...	21
Şekil 2.3 Dokunulabilir uyarıcı şerit ve çubuklar. Ani seviye değişikliklerini yayalara bildirmek için dokunulduğunda hissedilebilir uyarıcı şeritler (Harris and Dines 1998)	22
Şekil 2.4 Önerilen ve önerilmeyen merdiven tipleri (Harris and Dines 1998)	23
Şekil 2.5 Sahanlıklar; sahanlıklar arasındaki maksimum yükseklik 1,5 m. olmalıdır (Harris and Dines 1998)	24
Şekil 2.6 Rampa konfigürasyonları (Harris and Dines 1998)	25
Şekil 2.7 Banklar; rahat oturup kalkmaya yardımcı olması için kol ve arkalıklı banklar.(Harris and Dines 1998)	27
Şekil 2.8 Mikro klima kontrolü. Rüzgar, direkt güneş ışığı ve sıcaklıktan korunma (Harris and Dines 1998)	30
Şekil 4.1 Amman kentinin yeri (Orijinal 2006)	34
Şekil 4.2 Amman'dan bir görüntü (Orijinal 2005)	35
Şekil 4.3 Ram Dağı (www.google.com 2006)	36
Şekil 4.4 Amman'ın 80 yıllık (1923 – 2003) zaman periyodunda ortalama maksimum hava sıcaklığı (°C)	38
Şekil 4.5 Amman'ın 80 yıllık (1923 – 2003) zaman periyodunda ortalama minimum hava sıcaklığı (°C)	38
Şekil 4.6 Amman'ın 80 yıllık (1923 – 2003) zaman periyodunda ortalama (maksimum + minimum/ 2) hava sıcaklığı (°C)	39
Şekil 4.7 Amman'ın 80 yıllık (1923 – 2003) zaman periyodunda ortalama yağış miktarı “mm”	39
Şekil 4.8 Amman'ın 41 (1962 – 2003) yıllık zaman periyodunda ortalama buharlaşma miktarı “mm”	40
Şekil 4.9 Amman'ın 37 yıllık (1966 – 2003) zaman periyodunda günlük ortalama nem oranı “%”	40
Şekil 4.10 Amman'ın 80 yıllık (1923 – 2003) zaman periyodunda günlük ortalama güneş saatleri	41
Şekil 4.11 Amman'ın 26 yıllık (1977 – 2003) zaman periyodunda ortalama rüzgar hızı “Knot”	41
Şekil 4.12 Çalışma alanının Amman'daki yeri – ölçeksiz (Orijinal 2006)	42
Şekil 4.13 Çalışma alanının uygulanmadan önceki durumu (www.ammancity.gov.jo 2004)	43
Şekil 4.14 Çalışma alanı avan projesi (www.ammancity.gov.jo 2004)	43
Şekil 4.15 Çocuk oyun alanı – Gece Kullanımı (Orijinal 2005)	44
Şekil 4.16 El-Hüseyn Kent Parkı – genel görüntü (Orijinal 2005)	44
Şekil 4.17 Kültür köyü – (www.ammancity.gov.jo 2004)	45
Şekil 4.18 Kültür köyü – (Orijinal 2005)	45
Şekil 4.19 Tarihi koridor – (Orijinal 2005)	46
Şekil 4.20 Fuar alanı – (Orijinal 2005)	47

Şekil 4.21 Fuar alanındaki anfiteatro – (Orijinal 2005)	47
Şekil 4.22 Spor alanları – gece kullanımı (Orijinal 2005)	49
Şekil 4.23 Mini trafik bahçesi – (Orijinal 2005)	49
Şekil 4.24 Otomobil Müzesi – (Orijinal 2005)	50
Şekil 4.25 Planlı bahçeler – (www.ammancity.gov.jo 2004)	51
Şekil 4.26 Spor kompleksi – (www.ammancity.gov.jo 2004)	52
Şekil 5.1 El-Hüseyin Kent Parkı – genel görünüş (Orijinal 2005)	64
Şekil 5.2 El-Hüseyin Kent Parkı – genel görünüş (Orijinal 2005)	64
Şekil 5.3 Otopark ve otoparktan alana erişim zorluğu (Orijinal 2005)	66
Şekil 5.4 Döşemelerin bağlantı blümleri (Orijinal 2005)	68
Şekil 5.5 Basamak ve rampalar (Orijinal 2005)	69
Şekil 5.6 Basamak ve rampalar (Orijinal 2005)	70
Şekil 5.7 Ana vatanı Ürdün’de doğal olarak yetişen “Siyah İris” – Iris nigricans (http://www.lb.aub.edu.lb/) (2006)	72
Şekil 5.8 Alanda mevcut bitkilerin hareketi engelleyici pozisyonda bulunmaktadır (Orijinal 2005)	73

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1 Parkların büyüklük ve hizmet alanlarına ait standartlar (Polat 2001)	9
Çizelge 2.2 Parkların ve kapsadığı işlevler (Polat 2001)	9
Çizelge 2.3 Tehlikeli ve sağlığa zararlı bitki türleri (Harris and Dines 1998)	30
Çizelge 4.1 Ziyaretçilerin cinsiyetleri	53
Çizelge 4.2 Ziyaretçilerin yaş grupları	54
Çizelge 4.3 Ziyaretçilerin eğitim düzeyleri	54
Çizelge 4.4 Ziyaretçilerin meslekleri	55
Çizelge 4.5 Ziyaretçilerin kaldıkları yerleri	55
Çizelge 4.6 Ziyaretçilerin kullandıkları vasıta	55
Çizelge 4.7 Parka ulaşmada karşılaştıkları zorluklar	56
Çizelge 4.8 Otopark durumu	56
Çizelge 4.9 Park içerisinde hareket zorluğu	57
Çizelge 4.10 Park içerisindeki merdivenlerin rahatlığı	57
Çizelge 4.11 Park içerisindeki rampalar ve patika yolları yeterliliği	57
Çizelge 4.12 Park içerisindeki bankların yeterliliği	58
Çizelge 4.13 Park içerisindeki telefon kabinlerinin yeterliliği	58
Çizelge 4.14 Park içerisindeki aydınlatma yeterliliği	58
Çizelge 4.15 Parkta çöp kutuları yeterliliği	59
Çizelge 4.16 Parkta yönlendirme işaretleri yeterliliği	59
Çizelge 4.17 Parkta hizmet binaları yeterliliği	59
Çizelge 4.18 Parkta çocuk oyun alanlarında kullanılan aletler yeterliliği	60
Çizelge 4.19 Parkın çocuk oyun alanlarında kullanılan aletlerin bakım yeterliliği	60
Çizelge 4.20 Parkın çocuk oyun alanlarında kullanılan aletlerin kalitesi	60
Çizelge 4.21 Parkın çocuk oyun alanlarında kullanılan ağaçların uygunluğu	61
Çizelge 4.22 Parkta kullanılan ağaçların yaptığı gölge	61
Çizelge 4.23 Parkta kullanılan ağaçlar hareketi engelleyici olup olmadığı	61
Çizelge 4.24 Parkta içme suyu olup olmadığı	62
Çizelge 4.25 Parktaki içme suyu ve bulunma yerleri uygunluğu	62
Çizelge 4.26 Parktaki piknik yerleri bulunup bulunmadığı	62
Çizelge 4.27 Parktaki piknik yerlerindeki hizmetler yeterliliği	63
Çizelge 5.1 Amman (Ürdün) El-Hüseyin Kent Parkı'nın Peyzaj Erişilebilirliği İçin Öneriler	73

1. GİRİŞ

Kentleşmenin yarattığı olumsuz etkiler nedeni ile parkların önemi her geçen gün artmaktadır. Parklar kentlerin rahat, huzur verici fonksiyonel ve estetik mekanlarıdır. Kent parkları; kentlerin doğal güzellikleri ve özellikleri yönünden her yaş grubu için her türlü aktif ve pasif rekreasyon olanaklarına ve tesislerine sahip olacak şekilde vurgulanmalıdır. Kent parkları korumaya, kullanmaya, sağlığa ve eğitime olanak sağlarken, toplumsal yaşamı da düzenlerler.

İnsanların doğaya yakın olma istekleri kırsal alanlara erişimde zaman yetersizliği, iklimik ve ekonomik nedenlerle sınırlı olmaktadır. Bu nedenle kent halkının bu yöndeki gereksinmelerinin günlük yaşam çevresi içinde karşılanması ve bunu sağlayacak açık-yeşil alanlar büyük önem kazanmaktadır. Kentlerde bu gereksinmeye yanıt verebilecek mekanların en önemlisi kuşkusuz kent parklarıdır.

Günümüz modern insanı fiziki ve psikolojik sağlığını rekreasyon ihtiyaçları ve aktiviteleri ile gidermeye çalışmaktadır. Rekreasyon, insanların ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme seviyelerine göre ilgi alanlarına girmekte ve önem kazanmaktadır. Bu nedenle, kentlerdeki yeşil alanların miktarı, dağılımı ve kullanımı açısından bir bütün olarak geliştirme ve uygulama çabaları önem kazanmaktadır. Fiziksel, sosyal ve görsel yönden yeterli, üstün standartlı dış mekan düzenleme anlayışı günümüzde yerini bulmaya başlamıştır. Günlük yaşam çevresi içinde bu yöndeki gereksinmelerin karşılanmasında kent içi mekanlar büyük önem taşımaktadır. Bu tür mekanların en önemlisi pek çok rekreasyonel olanağı ve tesisi birlikte bulunduran kent parklarıdır (Polat 2001).

İnsanların daha iyi park bulma arayışları, yöneticileri kent parklarının kalitesini artırma çabalarına yöneltilmektedir. Park kalitesi de parkın bakımı ve güvenliğinin sürekliliğine, parka ulaşım ve parkın içindeki aktivitelerin erişilebilirliğine bağlıdır¹.

¹ www.pps.org/info/newsletter, 2004

Ürdün'ün başkenti Amman'da çok sayıda kent parkının bulunmasına karşın; kentin merkezi bir yerinde bulunması nedeni ile kent halkına yakınlığı, büyüklüğü, spor kompleksi, eğitsel ve eğlence amaçlı çocuk oyun alanları bulundurması, her yaş grubundaki kullanıcılara sunduğu hizmetler gibi ana kriterlere sahip olması nedeni ile, tam anlamıyla Kent Parkı tanımlamasına uyan park; El-Hüseyn Kent Parkı (AL-HUSSEIN PARK) araştırma konusu olarak incelenmeye değer bulunmuştur.

El-Hüseyn Parkı, Amman'ın gelir seviyesi ortanın ve üst gelir grubuna ait halk kesiminin yaşadığı Tla-Alali, Khalda, Ummu Summak ve Dabuk bölgeleri birleştiği yerdeki "Elmedine Attibiye" mahallesinde bulunmaktadır. Buna rağmen sadece Amman halkı değil, Ürdün'ün her kentinden, ziyaret amaçları değişmekle birlikte, oldukça fazla sayıda ziyaretçisi olan bir kent parkıdır.

1.1 Amaç ve Kapsam

Ürdün'ün başkenti Amman'ın kuzey – batı bölgesinde bulunan ve 2002 yılında uygulanmasına başlanıp 2004 sonlarında tamamlanan El-Hüseyn Kent Parkını projesinde Peyzaj Erişilebilirliği yönünden uygun özelliklere sahip olup olmadığını belirlenmesi için mevcut kullanımların irdelenmesi, tezin temel amacını oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında mevcut verilerin değerlendirilmesinden sonra anket çalışmaları sırasında elde edilen bulguların irdelenmesine öncelik verilmiştir. El-Hüseyn Kent Parkının Peyzaj Erişilebilirliği yönünden İrdelenmesine ilişkin çalışma alanına ziyarette bulunan ziyaretçilere yönelik anket çalışmalarına öncelikli olarak yapılan çalışmalardır.

Çalışmada:

- Konu ile ilgili kuramsal temellerin verilmesi,
- Alan ile ilgili yapılan plan ve projelerin uygulamadaki başarısının ortaya konması,

- Alanın ziyaretçilere sağladığı yararların belirlenmesi,
- Ziyaretçilerin alanla ilgili isteklerinin belirlenmesi,
- Alanda mevcut kullanımların peyzaj erişilebilirliği yönünden iyileştirilmesine yönelik yeni düzenlemeler için önerilerin sunulması hedeflenmiştir.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1 Kent Parkı Kavramı

2.1.1 Kent kavramı

“Kent” kavramı; sunduğu hizmet, barındırdığı nüfus gibi kriterlerle tanımlanmaktadır. Gibberd (1959), kenti; “dış mekan ihtiyaçlarına uygun bütün standartları içeren, iklimsel farklılıklara karşı koyabilen, hijyenik koşullara sahip, insanın kolay ve güven içinde hareket edebileceği, yerleşme, çalışma ve eğlenme ortamları arasında iyi bir bağlantı sağlayan, insanların doğal ve kültürel çevre ile olan ilişkilerini üst düzeyde tutabilen, estetik, ekonomik ve teknik fonksiyonların çözümlendiği yerdir.” diye tanımlar (Pamay 1978).

Simonds (1961), ise kenti; “zaman, mekan ve karakter bakımından uyumlu fonksiyonlarıyla ideal bir çevre” veya “ekonomik, sosyal ve politik aktivitelerin yaşandığı bir kültür merkezi” olarak tanımlamıştır (Polat 2001).

Kentleşme ile kent parklarının sosyal, ekolojik ve ekonomik katkıları hergün artmaktadır.

2.1.2 Park kavramı

Olmsted and Kimball (1973), park sözcüğünü; “daima ağaç ve çimle kaplı bir tür açık yeşil alan olarak anlatır.” Sözcüğün türetilmesinde en çok kabul gören görüş kökenini bir alanın kuşatılmasında bulur. Bu tanıma göre park, “etrafı çit yada duvarlarla çevrili yer” demektir. Daha az yaygın bir tanımlamaya göre park, “içerisinde oyun yada ağaçları bulunduran yer” diye tanımlamaktadır (Polat 2001).

Gold (1980), ise parkı; “estetik, eğitsel, rekreasyonel ve kültürel kullanım için ayrılmış kamusal ya da özel mülkiyete ait alanlardır.” diye tanımlanmıştır (Oğuz 1998).

Tanrıverdi (1987) parkı; “kentin çeşitli semtlerine ve çevresine yapılmış sakinlerine aktif ve pasif eğlence ve dinlenme ortamı sağlayan, ölçülü, dengeli ve güzel kompozisyon oluşturmuş sosyal yeşil alanlardır.” diye tanımlamıştır.

Uzun’a (1987) göre park; “çeşitli fonksiyonlardan oluşmuş kent dokuları (konut, endüstri, ticaret, eğitim v.b. gibi) arasında en önemli kentsel dinlenme ve eğlenmeye olanak sağlayan kentsel rekreasyon alanlarıdır.”

Günümüzde parklar; içerdikleri flora ve fauna özellikleri yanı sıra; her sosyal kesimden (yaşlı, genç, zengin vs. gibi) bireylerin birarada olduğu alanlar olarak önem kazanmaktadır.

2.1.2.1 Parkların sınıflandırılması

Araştırmacılar parkları büyüklüklerine, işlevlerine, buldukları yerleşim yerlerinin nüfusuna ve kullanıcılara olan uzaklıklarına göre çeşitli şekillerde sınıflandırarak dokuz gruba ayırmışlardır (Polat 2001).

1. Çocuk bahçeleri:

Çocuk bahçeleri, çocuga açık mekanda oynayacağı, yaratma yeteneklerini gerçekleştirebileceği ortamı sağlarlar. Çocuğu bedensel ve ruhsal bakımdan gelişmesini sağlarlar. Çocuklar oyun ile birlikte sorumluluk duygusuna sahip olmayı öğrenirken toplumsal yaşamada uyum sağlarlar. Genellikle çocukları yoğun taşıt trafiğine maruz kalmadan ulaşabilecekleri yerler seçilmelidir. Yaş gruplarına göre park donatımını değişmesi gerekir. 0-3, 4-7, 8-15 gibi yaş gruplarına ayrılabilir.

2. Mini parklar:

Mahalle içindeki boş alanların rekreasyona açılması ile oluşturulabilirler. Ölçü ve konumları daha çok boş arazi bulunabilmesine bağlıdır. Yetişkinlerin hoşça vakit geçirebilecekleri, dinlenebilecekleri, çocukların oyun oynayabileceği alanlardır. 500-2500 kişilik nüfusa hizmet ederler. Genellikle ölçüsü 230 m² ile 3 km² arasında değişmektedir.

3. Özel aktivite alanları ve spor merkezleri:

Yürüyüş alanları, golf sahaları, botanik bahçeleri, yüzme havuzları, plajlar, sanat merkezleri v.b. gibi esas itibari ile özel bir faaliyete hizmet eden yerlerdir. Çok fazla fonksiyon alanının gelişmesine uygun alanlardır. Sadece sporcuların antrenman ve oyunlarına hizmet eden bir yer olmayıp rekreatif amaçlı da ele alınmalıdır.

4. Yol kenarı parkları:

Özel oto sahipleri için piknik ve dinlenme alanlarıdır. Yeşil kuşak içinde düşünülmesi uygundur. Belli bir büyüklük ve uzaklık standardı belirlenmemiştir. Bu alanların hemen yakınında, mini hayvanat bahçesi ve oyun alanları düzenlenerek çocuklara da hizmet sağlanmalıdır.

5. Mahalle parkları:

Kentlerdeki en küçük yerleşim birimi olan mahallelere hizmet veren parklardır. Her 1000 kişilik ha'lık alan önerilir. Alan büyüklüğü 2-8 ha arasında değişir ve 2.5 km²'lik bir kentsel alana hizmet ederler. Alanda, oyun alanları gibi aktif rekreasyon alanlarına yer verilir. Alanın büyüklüğüne bağlı olarak yetişkinler içinde oturma alanı, gölgelikler, satranç ve kart oyunları için masalar, piknik masaları v.b. rekreasyon olanakları sağlanır. Mahallenin insanını çekecek şekilde planlanmalı: eğitim, rekreasyon ve kültürel aktiviteler için bir merkez durumuna getirilmelidir.

6. Semt parkları:

Komşuluk ünitesi gruplarına hitap eden, gezinti parklarıdır. Kentsel nüfus tarafından gereksinim duyulan yakın rekreasyon olanaklarını destekler. Semt parkları yoğun olarak gençler tarafından kullanılmaktadır. Semt parklarında oyun alanları ve mahalle parklarında yer verilmeyen tenis kompleksi, yüzme havuzu, çok amaçlı sahalar, sosyal merkez ve otopark gibi kullanımlar bulunabilir. Bu parklar için en iyi konum toplu

taşıma aksları üzeri yada yakınıdır. Her 1000 kişi için 1 ha'lık alan önerilir. Ölçüsü 8-40 ha arasında değişebilir.

7. Kent parkları:

Bu parklar kentlilere, fazla yol kat etmeden kentin gürültü ve karmaşasından kaçabilme olanağı sağlar. Kent parkları için kent içinde merkezi bir konum tercih edilir. Bu konumun gerçekleştirilemediği durumlarda kent sınırları yakınında hatta dışında yer verilir. Kent parkları her 1000 kişi için 12 ha büyüklüğünde önerilmektedir. Ölçü olarak minimum 40 ha verilmekle birlikte mümkün olan durumlarda 100-400 ha büyüklüğü daha çok tercih edilmelidir. Kent parkları 50.000-100.000 nüfus için araba ile 30 dakika süreli ulaşım uzaklığına hizmet ederler. Bir kent parkı, semt parklarında bulunanlardan farklı olarak; spor kompleksi, gölet veya büyük su alanı, hayvanat bahçesi, lokanta, seyir kuleleri, minyatür köyler, piknik alanları, kamp alanları, koruluk alanlar v.b. elemanları bulundurabilir.

Kentlerin akciğerlerini ve soluklanma mekanları olarak da tanımlanan kent parkları her yaş grubundan insanın aktif ve pasif rekreasyon gereksinmelerine olanak sağlayan oldukça geniş alanlardır. İlgil merkezleri olarak hemen hemen her kentte büyük ya da küçük bir örneğine rastlanabilen parkların kent insanının çeşitli gereksinmelerine yanıt verebilmesi peyzaj mimarlığı ilkelerine göre düzenlenmiş olmalarına bağlıdır.

8. Bölge parkları:

Bu parklar geniş bir bölgenin ihtiyacını karşılayan, bir saatte ulaşılabilen alanlardır. Ölçü ve konumu değişmekle birlikte, 1000 kişi için 50ha ve en az 100 ha büyüklüğünde önerilmektedir. Kent ölçeğindeki yerleşim alanlarının gelişip birleşmesini önlemek üzere tampon alan olarak planlanmaktadır. Koruma amaçlı olup eğlence, spor ve dinlenme fonksiyonlarına açılabilirler.

9. Milli parklar:

Doğa ve ekosistemlerin korunması gerekli alanlarıdır (Polat 2001).

2. 2 Park Tasarım Kriterleri

Çetiner'e (1979) göre; yeşil alan düzenlemelerinde temel ilke, kent dışı yeşilin kent içine kadar girmesinin ve bunların kent içindeki alanlarla bütünleşmesinin sağlanmasıdır.

Ersoy'a (1994) göre; yeşil alan tipleri, içerikleri, yeşil alanda yer alan eylem biçimleri ve büyüklükleri; hizmet edilen nüfus büyüklüğüne, yerleşimin özelliklerine, topografya, toprak kabiliyeti ve bitki örtüsü gibi kentlerin doğal özelliklerine ve iklimsel koşullara göre değişmektedir.

Oğuz'a (1998) göre; park ve yeşil alan ölçütleri, her ülkeye, yerleşme ve bunların gereksinmelerine göre değişmektedir. Yeşil alan gereksinimi nüfus ve yapı yoğunluğu arttıkça yoğunlaşmaktadır.

Kent parklarıyla ilgili yazınsal kaynakların çoğunda çeşitli sınıflamalar, genel standartlar ve gerekli rekreasyonel tesis ve olanaklar belirtilmektedir (Kılıç 1997).

Bunlara göre;

- Yaklaşık olarak 40.000 insan hizmet verebilen bir kent parkı ideal olarak kişi başına en az 10 m² alan hesabıyla 400 dekar veya daha geniş bir alanda oluşturulmalı.
- 2-4 km'lik yürüyüş mesafesi içinde ve toplu taşıma sisteminde doğrudan bağlantılı olarak düzenlenmelidir.
- Maksimum yürüyüş uzaklığı veya tesir alanının yarıçapı 30-60 dakika olabilir.
- Kent parklarından faydalanacak yaş grubu, sınırlandırması yoktur.
- Kent parklarında yer alan kullanımlar zamanla sadece şekil değiştirmektedir. Esas olarak aynen kalmakta, detaylar farklılaşmaktadır. Mesela atla gezintinin yerini bisikletle gezinti almıştır.
- Kent parklarında bahçeler ve ağaçlar başarının kaynağını oluşturmaktadır.
- Döşeme ve çim alana mutlaka yer verilmelidir.

- Parkların sınırları bitki, çitleri ile tamamen kapatılmamalı, insanları aktivitelere tamamen çekmek için yarı geçirgen çit malzemesi kullanılmalıdır.
- Kent içerisinde yer alan parklar için o kentin halkı vergi ödemelidir ancak, parka çok yakın yerleşimlerden özel vergi oranı alınmalıdır. Böylelikle parkların bakımı için gereken ekonomik gelir sağlanmış olur.
- Parklar kültürü ve değerleri yansıtmalıdır.
- Kent parkları, sürdürülebilirlik kavramı ile düzenlenmelidir (kuşaklar arasında köprü oluşturmasıdır). Geri kazanma yöntemine başvurulmalı.
- Şehrin % 30'u açık alan, park ve rekreasyon alanlarına ait olmalıdır.
- Bu alanları şehrin nüfusunun % 85'i kullanmalıdır.

Çağımız yaşam tarzına uygun park alanları için gerekli standartları belirleyen etmenler; nüfus, kentin boyutu, coğrafi konumu, iklimi, kullanım mesafesi ve yoğunluğu ile açıklanabilir. Park standartları üzerine yapılan çalışmalar değerlendirilerek çizelge 2.1 ve çizelge 2.2 de ortaya konulmuştur (Polat 2001).

Çizelge 2.1 Parkların büyüklük ve hizmet alanlarına ait standartlar (Polat 2001)

Parklar	Etkili Hizmet Alanı (Yarıçap)	Kullanıcıların Yaş Grubu(Yaş)	Kişi Başına Büyüklük (Alan/1000Kişi)	Hizmet Ettiği Nüfus(Kişi)	İdeal Büyüklük (da)
Çocuk Bahçeleri	200-600m	0-3,4-7,8-15	4		8-16
Spor Alanları	2km	7 ve yukarısı	4	Bütün Kent	40-60
Mahalle Parkları	500-1.500m	Bütün Yaşlar	8-12	3500-5000	20-40
Semt Parkları	1.000-2.500m	Bütün Yaşlar	10-20	15.000-30.000	160-400
Kent Parkları	1-10km	Bütün Yaşlar	80	Bütün Kent	40-800
Bölge Parkları	25-100km	Bütün Yaşlar	750-3.000		2.000-4.000
Milli Parklar	Bütün Ülke	Bütün Yaşlar	Değişken	Bütün Ülke	Değişken

Çizelge 2.2 Parkların yeri ve kapsadığı işlevler (Polat 2001)

Parklar	Konum	Tesisler ve Faaliyetler
Çocuk Bahçeleri	Konut alanları içinde ana ulaşım ağı dışında oto trafiğinin yoğun olmadığı yerlerde konutlardan rahatça izlenebilir olmalıdır.	Çocukların yaşlarına göre rahatça yeteneklerini geliştirebilmesine, aktif oyun faaliyetlerine katılabilmelerine olanak sağlayan, oyun araçları, kum havuzları ve bitki örtüsüyle donatılmış alanlardır. Denge, koordinasyon, organ ve duyu gelişirmeyi amaçlar.
Spor Alanları	Kent çevresinde ulaşım ağına yakın düzlük ve temiz hava akımları olan alanlar tercih edilmelidir.	Amatör ve profesyonel spor faaliyetlerinin (futbol, voleybol, hentbol, basketbol, tenis, halter, boks, ok atma, atletsizim, kayak ve yelken, binicilik ve yüzme v.b.) çalışma ve müsabakalarının yapıldığı kapalı veya açık tesislerdir.
Mahalle	Doğal özellik gösteren, ulaşım	Gezi yerleri, çay bahçesi, bisiklet yolu, küçük çapta piknik

Parkları	ağına yakın ve konut yoğunluğunu azaltacak bir yerde olmalıdır.	alanı ve çocuk bahçesi gibi tesisleri içine alan ve bütün mahalleye hizmet eden parklardır.
Semt Parkları	Kentin doğal mikroklima özelliğini gösterir konumda olmalı ve park içi oto trafiği kısıtlı tutulmalıdır.	Mahalle parklarındaki ek olarak, spor alanları, yüzme, balık tutma doğa çalışması, botanik bahçesi, arberatum, kültür merkezi, kütüphane, müze v.b. gibi tesisleri ve faaliyetleri içeren mahalle kümelerine hizmet eden parklardır.
Kent Parkları	Topoğrafik yönden çeşitlilik gösteren doğal alanlar seçilmeli kolay ulaşım sağlanmalıdır. Ulaşım ağı park içerisinden geçebilir.	Semt parklarına ek olarak hayvanat bahçesi, fuar alanları, spor ve konser salonları, at patikaları v.b. tesisleri içerir. Kentin açık yeşil alan dokusunu belirleyen ve tüm kentte hizmet eden parklardır.
Bölge Parkları	Doğal özellik gösteren, mevcut su kaynağı olan ve kolay ulaşım imkanı olan güzel yerler tercih edilmelidir.	Hafta sonu ve daha uzun tatillerde kalınabilecek alanlardır. Kış sporları bu alan içinde yer alabilir.
Milli Parklar	Ender doğal ve ekolojik özellik gösteren yerlerdir.	Yoğun kullanıma açılmaz ve özellikleri korumaya yöneliktir. Kamp yapma, yüzme, balık tutma, yürüyüş, ata binme gibi faaliyetler gerçekleştirilebilir.

2.3 Kent Parklarının Tarihsel Gelişimi

Tarih boyunca parkların oluşumu ile toplumların uygarlık düzeyleri, yaşam biçimleri ve sosyo-ekonomik yapıları arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Mısır, Mezopotamya, İran, Aşuri gibi tarih öncesi dönemlere ilişkin uygarlıklarda, park ve bahçelerin hükümdar ve aileleri için yaptıkları malikaneler çevresinde yer aldığı görülmektedir. Antik dünyanın, düz ve ovalık arazi görüntüsünden bıkan eşi için, saray ve Babil kulesinin yanında setler üzerinde yaptırılmıştır (Oğuz 1998).

Helen Uygarlığında, Klasik Yunan kentlerinde kentin merkezinde yer alan Agora kent halkının buluşma, görüşme ve güncel sorunların tartışıldığı mekan olarak planlanmıştır. Mekadonya Kralı Büyük İskender döneminde pek çok park yapılmıştır. Hatta Mısır'daki İskenderiye kentinin 1/4'ünün park ve bahçeler ile kaplandığı belirtilir (Arslan 1999).

İ.Ö.2 yy.'da Romalılar mimari karakterde bahçeler oluşturmuşlardır. Roma bahçeleri, kolonlarla çevrili avlular içindedir, ağaçlar sıralıdır, parterler düzenli desenler

oluştururdu. Daha geniş bahçeler ve açık alanlarda, ağaçlıklı caddeler sarayların kolonları ve revaklarını düzenli ritmini tekrarlar, su yüzeylerinin içinde fiskiyeler bulunan formal yapıda kanallar ve havuzlar yer alırdı (Arslan 1999).

Roma imparatorluğunun parçalanmasından sonra, Ortaçağda derebeylikler arası mücadele kentlerin yaygın değil, toplu olmasını zorladı. Toplu kentlerde ise geniş bahçelerin yeri artık yoktu. Kenti çeviren duvarlar dışındaki kenti besleyen tarımsal arazi kent halkının barış süresinde en çok yarım saatlik bir yürüyüşle varabilecekleri doğal çevre oldu. Ortaçağ insanların tüm uğraşı, yaşamını sürdürebilme ve öbür dünyasını hazırlamaya yönelmişti. Zevk ve safa için günlük yaşantısında yer ayırabilme olanağından yoksundu. Ortaçağ kentlerinde katedral, dominant karakterde bir yapı kitlesiydi. Çevresindeki açık alanlarda ise dini seremoniler yapılırdı (Arslan 1999).

Rönesansta savaş tekniğinde ilerlemeler dolayısıyla kent duvarlarının dışına çıkılabilmiş, ticaret yoluyla eskiye oranla daha varlıklı olan kentliler, yeniden safa bahçelerine dönebilmişlerdir. Rönesansın parlak devirlerinde ve Barok döneminde bahçe düzenlemesi, mimarların, ressamın, heykeltıraşların, şair ve filozofların işbirliği yaptıkları çok önem verilen bir güzel sanat olarak benimsenmiş ve olgunluğun zirvesinde ölmez eserler verilmiştir. Bu eserlerden birçoğu esas plan özellikleri ile birlikte, mimari ayrıntıları, heykelleri ve hatta bitki elemanlarıyla günümüze kadar gelmişler ve ünlerini korumayı bilmişlerdir (Arslan 1999).

18. yüzyılda endüstriyel devrimin bazı sınıflara getirdiği kötü yaşam koşullarına tepki olarak “Doğaya Dönüş” kuvvetli bir akım şeklinde belirmiş, romantik bir tutumla doğal, doğaya benzer arazi düzenlemeleri yapılması fikri benimsenmiştir. İngiltere’nin öncülüğünü yaptığı ve evreni saran bu akım, şair ve ressamın uğraşısı olmuştur (Arslan 1999).

Alabildiği kadar yeşil olan bu yerleşme alanları ayrıca yeşil alanlarla çevrili idi. Bunlar mesireler şeklinde halka açık parklardı. Uzun şeritler ya da toplu kümeler halinde yer yer doğa ile kaynaşıyorlardı. Bazen bir yeşil şerit gibi kilometrelerce uzanıyor ve gezi bantları oluşturuyordu. Birbirinden sevimli, fakat hep başka karakterde olan nice vadiler topladıkları suları çeşitli şekillerde Boğaza akıtırlardı. Bu arada geniş çayırlar, büyük ağaç kümeleri oluşurdu. İnsan eli doğanın bu doğal düzenini hissettirmeden denetim altında tutar ve korurdu. Ya ağaç, ya köşk yada çeşme diker, ya dere temizler, ya setler yapar, doğayı bugünkü anlamda doğal bir park haline sokardı. Bu yerlerin hepsi halkın hizmetinde idi (Arslan 1999).

Avrupa'da kent parkları yönünden başarılı örneklerin bulunduğu İngiltere'de yeşil alanların çoğu eskiden asillerin av ormanları ya da özel bahçelerden geliştirilmiştir. Hyde Park, I.Charles tarafından 1635'te halka açılmıştır. Halen Londra'nın önemli parkları arasında sayılan St.James Park, Green Park ve Kensington Bahçeleri, bu özel izin ile 18. yüzyılın son ikinci yarısında kamu alanları statüsüne geçirilmiştir. Aynı süreç Avrupa'nın diğer kraliyet başkentlerinde de yaşanmıştır. Örneğin, Fransada da parklar Fransız devrimi ile halka açılmıştır. Almanya Münih Englisher Garten örneğinde olduğu gibi 18.yy'da kraliyet aileleri ve soylular halkın kullanımı için bahçeler oluşturmaya başlamışlardır (Arslan 1999).

Amerikan kentlerindeki açık alanlar ise, genellikle özel mülkiyete ait alanlarında kamu kullanımına ayrılması ile çok amaçlı parklara dönüştürülmüştür. Çevre düzenleme konusunda öncü, 1850'lerde başlayan çalışmaları ile Fredick Law Olmsted olmuştur. Olmsted geliştirmekte olan metropoliten kentlerin plansız ve gelişigüzel büyümeleri sonucunda ortaya çıkan açık alan yetersizliğini fiziksel ve sosyal yönden önemli sorunlar yaratacağı inancındaydı. 1857 yılında New York kenti için düşünülen park yarışması sonucunda Central Park planlanmıştır. Olmsted planının kabulünden sonra yoğun bir çalışma ile 1860 yılında park halka açıldı. 338 ha'lık alandaki büyük su yüzeyleri, atla ve atlı araba ile gezinti, gösteri ve yürüyüşler için meydan, yürüme yolları ilk oluşturulan kullanımlardır. Zaman geçtikçe bu kullanımlara yenileri

eklenerek farklı kullanımlara dayalı park programları oluşturulmuştur. Günümüzde güzel bir günde 100.000 kişinin kullanabildiği gökdelenler arasında tenis kortları, spor alanları, bisiklet yolları, gölleri, kafeteryaları, hayvanat bahçesi ve çocuk oyun alanları ile New York'un en güzel büyük parkıdır. Central Park ayrıca dış mekan tasarımında estetik bütünlüğünün yanı sıra, işlevinde çok önemli olduğunu vurgulamış; iyi tasarlanmış kentsel peyzaj alanlarının kente ilişkin işlevleriyle birlikte kentin fiziksel ve ekonomik gelişmesinde yön verici olduğunu da göstermiştir (Arslan 1999).

Endüstri devriminden önce, açık alanlar bağışlarla kazanılıyordu. Ortak açık alanlar, her şehir merkezine yakın yerlerde oluşturuluyordu. Bu ortak alanlar sayısız faydalar sağlamaktaydı, o zamanın insanlarına mera alanları yaratmada, halkın çeşitli ihtiyaçlarını karşılamada ve zihnin ve vücudun egzersizleri için fayda sağlamaktaydı. İnsanların rekreatif ihtiyaçları ve zevkleri daha basitti, bu yüzden bu alanlarda yaratılan olanaklar da minimum düzeydeydi ve serbest seçim alanları kimliğindeydi (Kılıç 1997).

İlkçağ ile 19. y.y. arasında tam anlamıyla rekreasyon için planlanmış açık alanlardan söz etmek mümkün olmamakla birlikte kent parklarına doğru bir geçiş dönemi yaşanmıştır (Oğuz 1998).

Tarih boyunca park ve bahçelerin ortaya çıkışı ile toplumların uygarlık düzeyleri, yaşam biçimleri, mülkiyet ve sosyo-ekonomik güç ilişkileri arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır (Oğuz 1998).

Oğuz'a (1998) göre; Tarihte planlı ilk kent parkları 19. y.y.'da ve belli başlı dört kaygı ve düşünce ile ortaya konulmuştur:

1. Halk sağlığının iyileştirilmesi,
2. Toplumdaki bütün sınıfların moral ve fiziksel yönden doğal çevreden yararlanmalarının sağlanması,

3. Ekonomik anlayış içinde yeni parkların oluşumu sonucunda çevredeki arazilerde değer artışının sağlanması,
4. Gelişen endüstri şehirlerinin görsel niteliklerini iyileştirmek amacıyla romantizmin etkisinde estetik düşüncelerin geliştirilmesi.

Oğuz'a (1998) göre; 19. y.y.'da İngiltere başta olmak üzere Almanya, Fransa gibi diğer Avrupa ülkelerinde kamu parklarının oluşturulması konusundaki gelişmeler Amerika Birleşik Devletleri'nin New York kentinde Puplic Pleasure Ground'ların (Eğlence Yeri) oluşturulmasına önderlik etmişlerdir. Böylece her iki kıtada "Park Harekatı" başlamıştır.

1930'lardan başlayarak, park planlamasında yeni bir anlayış ortaya çıkmıştır. Bu dönemde daha önceki politikaların tersine, kentsel sorunları çözmek için parkların bir araç olarak kullanılması gerektiği konusu tartışılmaya başlanmıştır (Oğuz 1998).

2.3.1 21. Yüzyıl kent parkı nasıl olmalıdır?

2.3.1.1 Çağdaş park kavramı

21. yy' da park anlayışı kavramı çok geniş kapsamlı bir kavramdır. Bu kavramı titiz bir şekilde irdelemek ve algılamak park kavramının şekillenmeye başladığı ilk zamanlardan bu yana gösterdiği gelişimi takip etmekle mümkün olabilecektir (Cengiz 2005).

20. yy'ın başından itibaren park kavramı büyük bir dönüşün içine girmiştir. Özellikle son yirmi ile otuz yıl arasında geçen bir dönemde bu dönüşüm hissedilir derecede artmıştır. Günay'a (2000) göre 1983 Yılında Bernard Tschumi tarafından projelendirilen ve Paris' in eski bir hayvan pazarını parka dönüştürmeyi hedefleyen Parc de la Vilette bu bağlamda bir kilometre taşı olmuştur. Vilette Parkında insanlar yalnızca gezinerek ağaçları seyretmezler, pop konserlerinden, bilim müzesinde oynanan eğitici oyunlara kadar çok sayıda olaya katılırlar (Cengiz 2005).

Neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan kentler ve bahçeler çağlar boyu insanla birlikte gelişmiş ve değişmiştir. Bugün, pekçok meslek disiplini tarafından irdelenen kentler ve kentlerin ayrılmaz parçaları kent parkları da 20. yüzyılın sonlarında çağın gerekleriyle ve getirdikleriyle biçimlenmiştir. Günümüzde kent parklarının önemi, kent ve kent yaşamının getirdiği sorunlarla doğru orantılıdır. Bu bağlamda; 21. yy'ın insanı ve yarattığı uygarlıkları, gelecek yüzyıla yaraşır yaşamı ve sanatı ile daha da iyiye ulaştırmaya çalışmalıdır (Gündüz 1998).

21. yüzyılın kent parkı kavramı yeni içerikler kazanmaktadır, bu da değişen kent ve getirdikleriyle ilgilidir. Kent parkları, insanları biraraya getiren ve ilerisini sağlayan alanlar olabilmeleri için çağdaş yaşamın donanımlarını barındırmaları gerekir (Gündüz 1998).

La Villette – Paris kent parkı örneği; 21. yüzyıl için önemli model olduğu, farklı kullanımlar sunmasıyla, alışılmamış içerikleri birbiriyle bağdaştırmasıyla, ilginç, zengin, hareketli ve çağdaş görüntüsüyle gelecek yüzyıla geçiş için bir köprü niteliği taşımaktadır. Bu parkta, insanoğlunun ulaştığı teknolojik gelişim park kavramı ile bağdaştırırken yarının parkı için ipuçları ortaya koymaktadır. Çağdaş insanın bilimsel ve teknik gelişimlerden haberdar olması, kendini rahat hissettiği park ortamında sağlanmaya çalışılmıştır. La villette Parkında insanın kent yaşamından soyutlanması söz konusu değildir. Aksine park, tüm ulaşım olanaklarıyla ilişkilendirilmiş ve “doğa”nın bir parçası olmaktan çok “kent”in bir parçası olmasıyla ele alınmıştır. Kentten soyutlanmamış olan bu park, Grande Halle gibi tarihi önemi nedeniyle korunmuş yapısıyla, yüksek teknoloji ürünü olan Bilim ve Endüstri Sitesi ve Geodezik Küresi ile, son derece endüstriyel, La Folie strüktürel çekirdekleriyle insanoğlunun bir yüzyıl boyunca yaşadığı serüvene ve yarattığı uygarlığa tanıklık ediyor. Yıl boyu süren faaliyetler (sergiler, gösteriler, filmler vb.) parkı dinamik tutmakta ve insanları özel ilgi alanlarına göre buraya çekmeyi başarmaktadır (Gündüz 1998).

Çağdaş 21. yüzyıl kent parkı, bir yandan modern toplumun teknolojik park kavramı desteklenirken, diğer yandan yine modern toplumun tüketime meyilli park anlayışı tartışılmalıdır (Gündüz 1998).

Geleceğin park modelleri hakkında fikirleri olan Prof. Galen Cranz (Berkeley Üniversitesi) bir sonraki park modelinin Sürdürülebilir Parklar olacağını öne sürmektedir. Bu düşüncesinin ana fikri şudur:

Genelde parklar kaynakların üretimi ve tüketimi arasında bir sınır oluşturmaya ve kendi paylarına üretimin içinde yer almaya başlayabilir. Diğer kültürlerde, örneğin Çin’de, parklar gelir elde etmek için kullanılan alanlar olabilmektedir. Yelpaze ya da kürdan yapımında kullanılan bambular veya ilaç yapımında kullanılan şifalı otlar parklarda yetiştirilmektedir. Göllerde senede üç kere balık hasatı yapılmaktadır. Bu durumda Çinliler parklarını verimli bir şekilde kullanmaktadırlar ve parkları kendi masraflarını karşılamakta ekonomiye katkı sağlamaktadır. Eğer bunu herhangi bir ülke, parklarına bir model olarak kabul ederse, zamanla insanların bu Peyzajları kendi bahçelerine de taşımaya başladıkları görülecektir. Örneğin; çöplerin %19’ u bahçelerden çıkan ot, dal gibi atıklardan oluşmaktadır. Eğer parklar malçlama ve kompost uygulamalarını estetik bir biçimde sergileyebilirse, bu hem kendi giderleri için hem de semtlerindeki insanların fikirleri için mükemmel bir örnek oluşturabilecektir (Çakar *et al.* 2002).

Parklar pek çok durumda geri-dönüşüm merkezleri haline getirilebilir. Bu aktiviteleri çocuklar için eğlenceli hale getirmek mümkündür, şişeleri ya da metalleri belli yerlerde toplamak eğlenceli bir aktivite olabilir. Sanatçılarla birlikte ortak bir çalışma ile bu aktiviteler görsel, kinetik, çekici hale getirilebilir ve açık alan sistemi ideolojisinden bazı öğeler sosyal hizmetler içine eklenebilir. Geleceğin uğraşısı dünya üzerinde daha sürdürülebilir ve dünyayı bir hurdalığa çevirmeden nasıl yaşanacağı üzerine olacaktır (Çakar *et al.* 2002).

Bunun yanı sıra; kent parklarında gerçekleştirilecek olan bütüncül yönetim ne kadar mükemmel olursa olsun; erişilebilirlik ve alanın engelli insanlar olan terapi (iyileştirme) etkisi asla unutulmamalıdır. Bu nedenle; engellilere yönelik hizmetler (levhalarda ses, dokunuş) gibi de imkanlar ölçüsünde sağlanmalıdır (Başal ve Güneş 2002).

2.3.1.2 Çağdaş park türleri

“Park” kavramı içinde yeşil alanlar ile birlikte; kültür, eğlence, rekreasyon, hatta iş kavramlarını da içeren tasarım uygulamaları vardır.

- Kültür Parkı

“Kültür Park” sözcük olarak kent kavramının pozitif olarak kabul edildiği bir açık sistemdir. Kültür parklar sadece doğanın ifadesi olmaktan öte, kenti yapısalıyla birlikte ifade eden, kent insanının rekreasyon ihtiyacını üstlenen parklar olarak ortaya çıkmıştır. Zamanla kentlerin simgesi haline gelen Kültür parklar; kentin büyümesi, yönlendiğini kontrol eden ve insanlara aktif-pasif rekreasyon alanları sağlayan mekanlar olmaya başlamıştır (Özdemir 2005).

- Eğlence Parkları

Serbest zaman endüstrisine ait alanlar olup, özel ekipmanlara ve büyük bütçelere gereksinim gösteren mekanlardır. Çocukların ilgisini çeken eğlence merkezleri oldukları gibi büyüklerin de serbest zamanlarını eğlenceli bir şekilde geçirmelerine olanak tanıyan mekanlardır. Eğlence beklentilerinin yanı sıra bu alanlar eğitici aktiviteler de içeren mekanlardır. Wyson’a (1994) göre eğlence parkı; günlük hayatın sıkıcı monoton görüntüsünü içerisindeki heyecan dolu etkinliklerle dağıtmayı başaran mekanlardır (Özdemir 2005).

- İş Parkları

Kent ve kasabalardaki parklar, spor, dinlenme ve eğlence için ayrılmış mekanlardır. İş ise yoğun bir çalışmayı ve ticareti ifade etmektedir. Modern iş parkları, verimlilik ihtiyaçlarının saptanması, çalışan ve iş veren isteklerini ileri teknolojiyi kullanarak başarılı bir mimarlık ve peyzajla birlikte ana plana oturtmayı amaçlamaktadır (Özdemir 2005).

2.3.2 Kent parklarının işlevleri

Kılıç’a (1997) göre Kent Parklarının İşlevleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Kentin görüntüsüyle yaşanabilirliğini sağlar. Kenti iyileştirir, kent hayatının kalitesi olan açık alanlardır. Kent ve endüstri yerleşmeleriyle zirai peyzaj arasında fiziksel yönden düzenleyici ve denge sağlayıcıdır.

2. Manevi katkısı: İnsanlar kendi isteklerini yerine getirebilirler, ruh sağlığının tazelenmesi ve gelişmesinde fayda sağlar.
3. Ekolojik: Kentte doğayı tanımanın yoludur. Habitat dağılımını ve kent iklimini düzenler, kentlerin sürdürülebilirliğine önemli katkı sağlar, yaban yaşamı için ve insan aktiviteleri için mekanlardır.
4. Estetik: Açık alanlar ve binalardan oluşan kent mozağının en önemli görsel parçalarıdır. İçindeki ağaçların hacimli yeşillikleriyle kentin kuruluşunu giden onlara canlılık veren renk kazandıran bir estetik veren alanlar olarak değer taşır.
5. Finansal: Arazi değerini artırır ve ekonomik yeniliklere imkan sağlar.
6. Eğitsel: Doğanın öğretmenliği ile kişi birçok şey öğrenebilir.
7. Rekreatif: Spor alanları, gezinti yolları v.b.
8. Çocuklar için: Çocukların gelişimi ve başarısı için gereken yardımcı hizmet yerleri içerir.

Kısacası parklar şehrin bahçeleridir .

Arslan'a (1999) göre ise; Kentsel açık yeşil alan sisteminin merkezini oluşturan kent parklarının ekolojik, sosyal, ekonomik ve estetik açıdan işlevlerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

- * Kent halkı için aktif ve pasif rekreasyon olanağı sunar.
- * Parklar, konaklama, ticaret ve endüstriyel amaçlı yapılar arasında fiziksel yönde denge oluşturarak çevre kalitesini yükseltir.
- * Parklar sosyal ilişkilerin kurulabildiği alanlar olup yürüme, bisiklet yolları, organize spor alanları ve grup aktivitelerine olanak sağlar.
- * Kent iklimini, su döngüsünü düzenleyerek kent ekolojisi üzerine olumlu etki yaparlar. Işık ve hava sağlayarak, gürültü ve tozu önlerler.
- * Estetik yönden katkıda bulunurlar. Özellikle hacimli yeşillikleri ve kente canlılık veren, renk kazandıran önemli bir elemandır.
- * Sanatsal etkinliklere olanak sağlamasının yanı sıra, kente kültürel ve turizm amaçlı tanıtım yönünden katkıda bulunurlar. New York Central Park ve Londra Hyde Park örneklerinde olduğu gibi.
- * Kent parkları, kent içindeki bir insanla çevresi arasında ölçü yönünden bir denge yaratır. Sınırlandırılmış mekan içindeki insan, psikolojik bir etki altındadır. Bu bilinç

altında gelişen bir olaydır. İçinde dolaşabileceği kendi ölçüsüne uygun mekanlara gereksinim duyar. Yapı ile yakın çevresindeki açık alanların ortaklaşa yarattığı en önemli özellik, anıtsal yapı gruplarının insan üzerindeki baskısını hafifleterek, ölçü yönünden denge kurmasıdır.

* İyi planlanan ve yönetilen kent parkları bir bölgenin ekonomik ve sosyal yaşantısını canlandırır.

* Parklar çocuklar ve yetişkinler için kültür, botanik ve yaban yaşamı yönünden ilgi çekici alanlar olup eğitime önemli katkıları vardır.

Günümüzde parklar, kentlerde açık alanların yitirilmemesi, ekolojik dengelerin korunabilmesi, yaşanabilir çevre oluşturulması amacıyla çok iyi tasarlanması ve yönetilmesi gereken mekanlardır. Metropoliten ölçekte kentlerimizde, giderek parçalanan, yitirilen ya da izole edilen doğal alanların korunarak sürekliliğini sağlamak, doğal kültürel ve yapılaşmış çevrenin bağlantı yolları olarak halkın rahatlıkla ulaşabilmesine olanak sağlamak ve çeşitli rekreasyon aktivitelerine uygun mekanlar sağlamak amacıyla kent parklarına tasarım, uygulama ve çevre yönetimi açısından önem verilmesi gerekmektedir (Arslan 1999).

2.4 Peyzaj Erişilebilirliği

Kentsel peyzaj tasarımları; kültür düzeyi, yaşı ve fizik yapısı ne olursa olsun tüm insanlara hizmet verdiği sürece “erişilebilir” olurlar. Özürlü olma, “başlıca yaşam etkinliklerinden biri ya da daha fazlasını önemli ölçüde kısıtlayan fiziksel veya zihinsel noksanlık” olarak tanımlanır. Bu durum ya doğuştandır ya da daha sonra meydana gelir (Başal 1997).

Ayrıca körlük, sağırılık gibi sürekli ya da kol-bacak kırılmaları, trafik kazalarındaki incinmeler vb. gibi geçici olabilmektedir. Ayrıca, kas hareketlerinde düzensizlik, kalp rahatsızlığı, şeker hastalığı vb. etmenler de insan etkinlik yelpazesini sınırlar. Konuya daha geniş bir açıdan bakıldığında, özürllüğün günlük hayatta tüm insanları etkilediği

farkedilir. Örneğin yanık, su toplama, incinme gibi zararlanmalara maruz kalındığında bile özür lülüğün doğasından oldukça fazla tecrübe edinilebilir. Bu nedenle söz konusu olan durum özür lü olup olmama değil, ne zaman olacağıdır (Başal ve Güneş 2002).

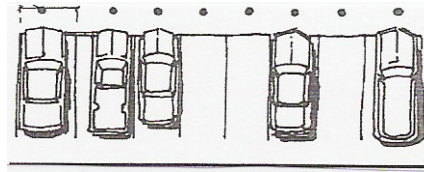
Peyzaj erişilebilirliği; “Parkın tüm kullanıcı gruplarının (engelli, yaşlı vb.) farklı fiziksel ve duyu sal yetilerine göre hizmet veren işlevlere park içinde yer verilmesi” demektir.

Peyzaj erişilebilirliğinde temel amaç; her kesimden insanın (farklı fiziksel yetilere sahip) eşit olanaklarla parkı rahatlıkla kullanmasıdır (Harris and Dines 1998).

Park ve oyun alanları tasarımcıları ile parkı yönetenlerin görevi; parkı geleceğe yönelik ve tüm engellilere maksimum derecede erişilebilir olmasını sağlayacak tasarım ve düzenlemeler yapmalarıdır. Oyun alanlarında erişilebilirlik; tüm engelli çocukların oyun alanlarının her köşesine erişmelerini sağlamak anlamına gelmemelidir. (Philips 1996)

2.4.1 Yürüyüş yolları ve döşeme yüzeylerinde erişilebilirlik

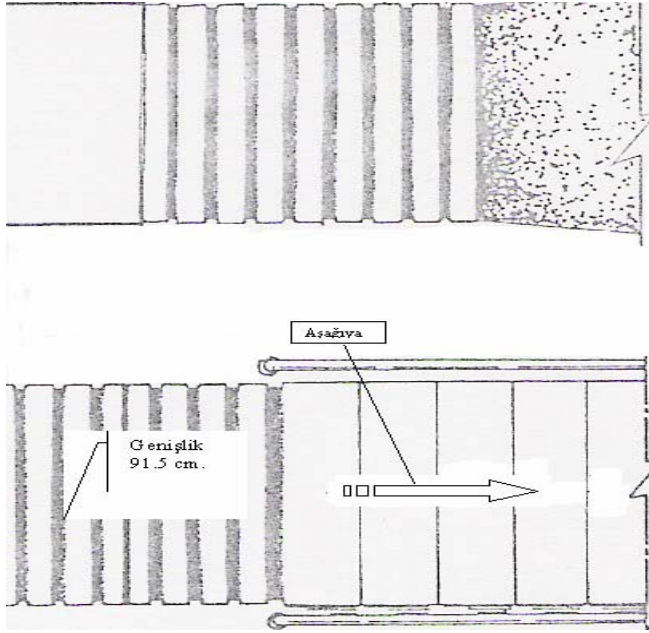
Yürüyüş yollarında ara sıra durma ve dinlenme alanları olmalıdır. Yürüyüş yollarının tümü en az 120 cm genişliğe ve en çok %5 eğime sahip olmalıdır. Eğimin %5’i geçmesi durumunda yol, rampa olarak tasarlanmalıdır. Yola %2 enine eğim verilmesi, hem drenajı kolaylaştırır, hem de kullanıcılara engel oluşturmaz. Yüzeyde oturmuş ve sağlam bir malzeme kullanılmalı, engebeli bağlantılar, ızgaralar ve büyük boşluklardan sakınılmalıdır. Malzeme olarak genellikle asfalt, beton, plaktaş kullanımı tercih edilir. Yürüyüş yollarına araç girişini engellemek amacıyla babalar ve engeller, devrilmeyecek şekilde yerleştirilmelidir. Bu donatıların yaya ve sürücüler tarafından rahatlıkla görülebilmeleri için yerden en az 80 cm yükseklikte olmaları gereklidir (Başal 1997). (Şekil 2.1)



Şekil 2.1 Babalar, aracın tam ortasına gelecek şekilde yerleştirildiğinde yaya akışı ve trafik alanına akış için engel olmaz (Harris and Dines 1998)

Babalar ve döşeme arasında kontrast renklerin kullanılması da kısmen göz bozukluğu olan insanlar için faydalı olacaktır. Yürüyüş yolu kenarındaki donatıların (banklar, oturma elemanları, çöp kutuları, çeşmeler, vb.) konumları oldukça önemlidir. Özellikle görme özürlü insanlar, dikkatsizce yerleştirilen donatılardan zarar görebilirler. Bu nedenle söz konusu elemanlara, yolun genişlediği yerlerde ve gruplar halinde yer verilmelidir (Jorgensen 1988).

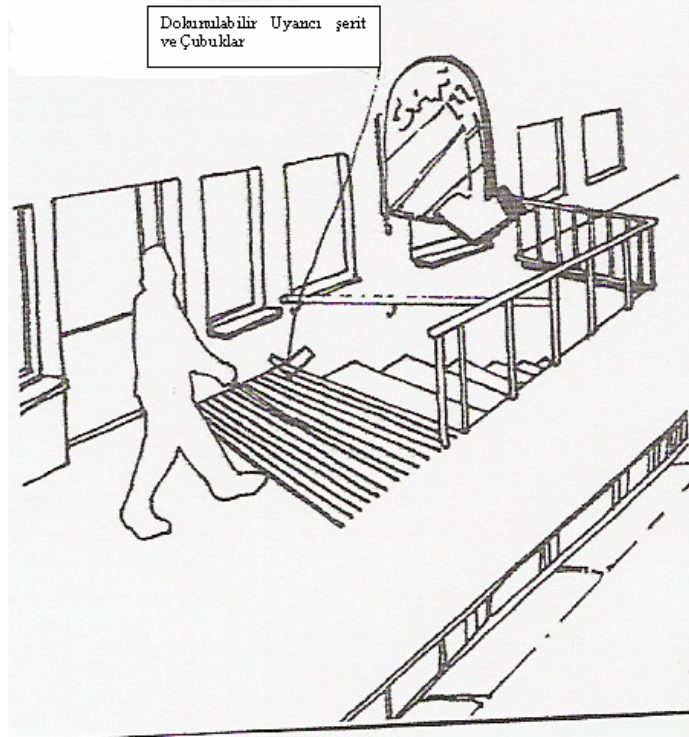
Dokunulabilir uyarıcı şeritler, halen yaygın olarak kullanılmamakta ve görsel zorluk içindeki yayalar tarafından ilk durdurmada her zaman fark edilmezler. Ancak, yaygın olmadığı halde, görsel zorluklar için güvenliğin sağlanmasında katkıda bulunulabilirler (Şekil 2.2) (Başal ve Güneş 1997).



Şekil 2.2 Dokunulabilir uyarıcı şeritler. Özellikle görme özürlü yayaları tehlike yaratabilecek alana gelmeden önce uymaktadır (Harris and Dines 1998)

Tekstürel farklılıklar; yüzeydeki doku farklılığı güçlü olabilir ancak tehlikeye karşı güvenliği tam olarak sağlamayabilir. Ayrıca, renk zıtlığı da etkili olabilir. Renk tonları arasındaki fark da önemli bir kriterdir. Özellikle; merdivenin başında ve sonunda, dokunulabilir uyarıcı şeritlerin olması tavsiye edilir. şeritlerin varlığı, kullanıcıyı önceden uyararak açısından yararlı olabilir (Şekil 2.2) (Harris and Dines 1998).

Dokunulabilir uyarıcı şeritler, kaldırım rampalarında ya da köşe başlarında da tavsiye edilebilir. Bunlar, görsel zorluk içindeki bireylerin araç trafiğine girmelerini de engelleyebilir (Şekil 2.3) (Harris and Dines 1998).

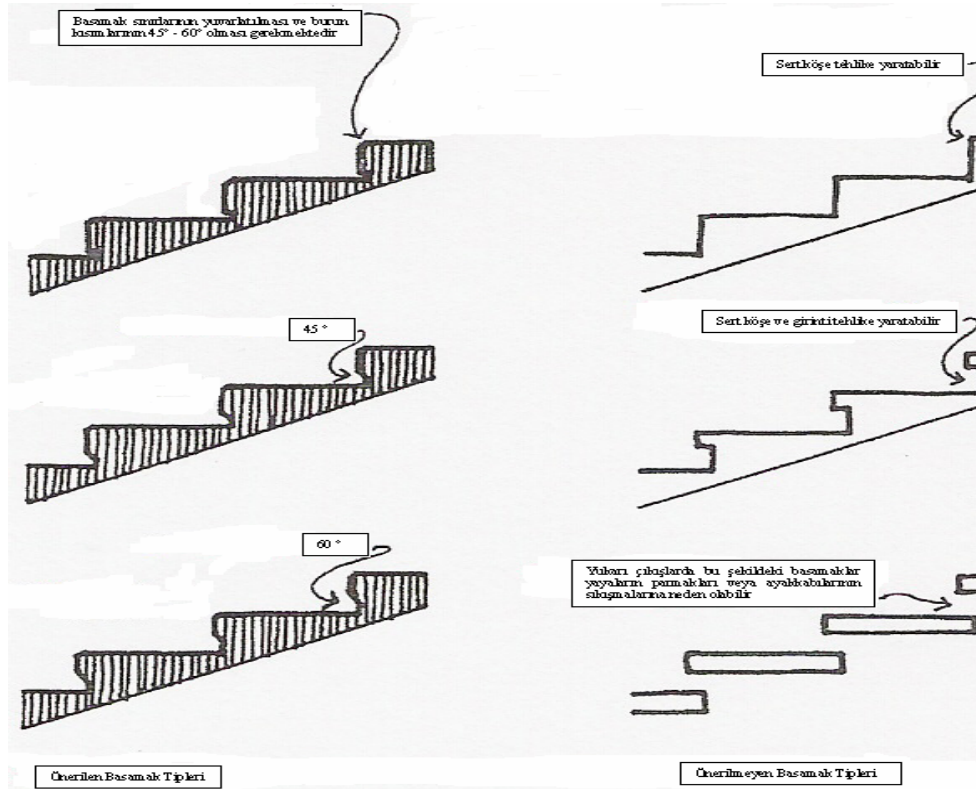


Şekil 2.3 Dokunulabilir uyarıcı şerit ve çubuklar. Ani seviye değişikliklerini yayalara bildirmek için dokunulduğunda hissedilebilir uyarıcı şeritler (Harris and Dines 1998)

Döşemelerdeki; düzensizlikler en az düzeye indirilmelidir. Beton yollarda, yayılma genişliği ve büzülme birleşmeleri 12 mm.'nin altında olmalıdır. Döşemede, kontrast renk ve tekstür kullanarak, bank ve diğer engel oluşturan tehlikeli elemanları sınırlayan uyarı alanları oluşturulabilir. Süreklilik gösteren renk bantları ise, ziyaretçilerin bir alandan diğerine daha fazla ilgi duymalarına neden olabilir. Döşemede renk kullanımında, renk körlükleri ve göz bozuklukları gibi etmenler de göz ardı edilmemelidir. Söz konusu etmenler nedeniyle, döşeme desenleri tasarlanırken detaylı araştırmaların yapılması kaçınılmazdır (Evans and Donnelly 1993).

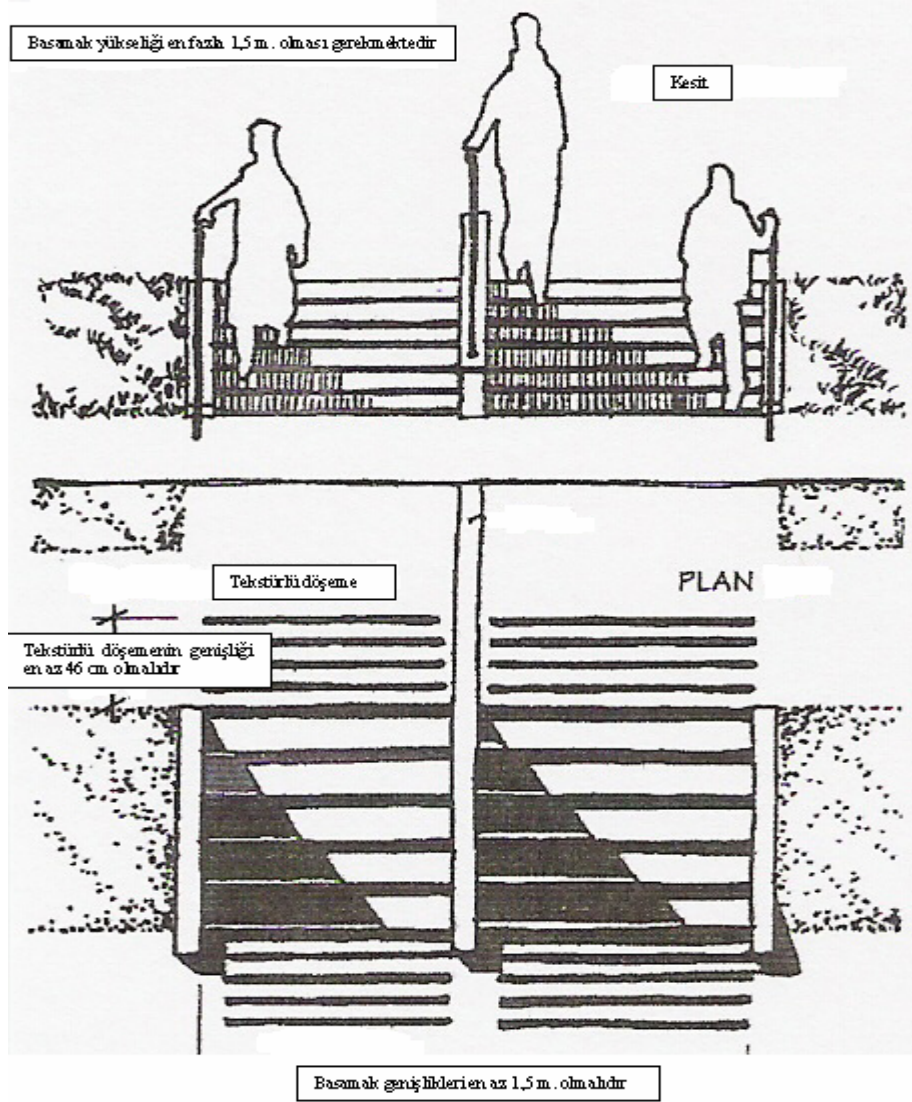
2.4.2 Dış mekan basamak ve sahanlıklarda erişilebilirlik

Basamaklar; özellikle fiziksel güçlük içinde bulunan yayalar için tehlikeli engel olabilirler. Basamaklar, güvenlik nedeni ile her zaman en az iki basamak içermeli ve rampalarda olduğu gibi trabzanlarla birlikte tasarlanmalıdır. Bedensel özürlü insanlar için genellikle daha alçak ve geniş basamak alanına sahip merdivenlerin kullanımı tercih edilir. Ayrıca bacak hareketi sınırlandırılmış olan ya da koltuk değneği kullanan insanlar, bir sonraki basamağa adım atarken ayaklarını sürükleyeceklerinden sert köşe ve girintili basamakların kullanımı tehlike yaratabilir. Basamak genişlik ve yüksekliklerinde kontrast renklerin kullanımı, görme özürlü insanlar için kolaylık sağlayacaktır. Basamaklar için genellikle 14.5 cm yükseklik, 35 cm genişlik ve 22° eğim uygundur. Sınırlı alanlarda ise minimum 27 cm. genişlik, 14.5 cm yükseklik ve 30° eğim uygulanabilir (Şekil 2.4) (Harris and Dines 1998).



Şekil 2.4 Önerilen ve önerilmeyen merdiven tipleri (Harris and Dines 1998)

Sahanlıklar; Dış mekan sahanlıkları için basamakta dinlenme ihtiyacına yetecek şekilde mekan ayrılmalıdır. Sahanlıklar arasındaki maksimum yükseklik 1,5 m. olmalıdır. Bu yükseklik; görsel uygunluk ve bitişik seviyeler arasında psikolojik rahatlık için gereklidir (Şekil 2.5) (Harris and Dines 1998).



Şekil 2.5 Sahanlıklar; Sahanlıklar arasındaki maksimum yükseklik 1,5 m. olmalıdır (Harris and Dines 1998)

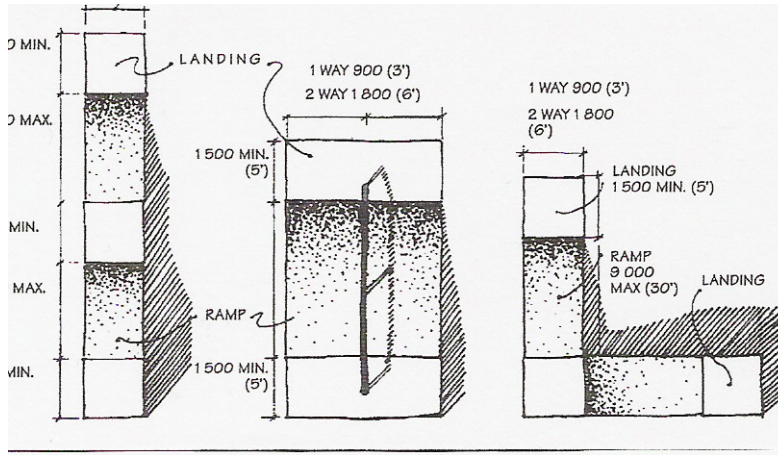
Halka açık alanlarda, mümkün olduğu kadar girişe yakın yerlerde aşağıdaki maddeler olmalıdır;

- Tüm basamak ve sahanlıklarda yeterli aydınlatmanın temini,
- Tüm basamak ve sahanlıklarda trabzan mutlaka gereklidir.

2.4.3 Dış mekan rampalarında erişilebilirlik

Rampalar, özellikle tekerlekli sandalyede oturan insanlar için önemlidir. Tüm rampa ve sahanlıklar yeterli aydınlatmaya sahip olmalı ve m²'de minimum 474 kg yük taşıyacak şekilde tasarlanmalıdır (Harris and Dines 1998).

Rampalar için en uygun eğim, 1:20'dir. Maximum eğim ise 1:12 (% 8.33) olmalıdır. 150-180 cm'den uzun olan rampaların her iki tarafında elle tutulan parmaklıklar yer almalı ve parmaklıklar rampa başlangıç ve bitiminden 45 cm daha ileriye uzatılmalıdır (Şekil 2.6) (Fogg 1990).



Şekil 2.6 Rampa konfigürasyonları (Harris and Dines 1998)

Parmaklığın yüksekliği karar verilen kullanıma göre değişmekle birlikte, genellikle 80-90cm olmalıdır. Tekerlekli sandalyede oturan bir insan, 80cm yüksekliğindeki parmaklığa tutunarak kendini rampanın yukarısına çekebilir. Rampaların genişliği de kullanım amacına göre değişmekle birlikte minimum 90 cm olmalıdır. 180 cm'den daha geniş rampaların merkezinde mutlaka bir güvenlik çubuğu ya da trabzan yer almalıdır. Rampa yüzeyinin tamamında ya da başlangıç ve bitiminde farklı tekstüre sahip bir malzeme kullanılacak olursa, görme özürlüler için kolaylık sağlanmış olur. Pürüzlü bir yüzeye sahip rampa ise kayıp düşme tehlikesini önleyecektir (Jorgensen 1988).

Açık rampalarda; bastonla tarama vb. şekilde, durma sahanlığı ve rampa sınırı boyunca en az 2 mm. yüksekliğinde kaldırım (yükselti) yapılmalıdır.

Uzunluğu 9 m'yi geçen her rampadan sonra, dinlenme amaçlı sahanlık tasarlanmalıdır. Sahanlık rampa ile aynı genişlikte ve minimum 1.8 m uzunluğunda olmalıdır. Rampanın yönü değiştiğinde de sahanlığa yer verilmelidir. Rampanın her iki kenarında 5-10 cm yüksekliğinde alçak bir engelin kullanımı ile, tekerlekli sandalye ayaklarının duvar ve parmaklıklara çarpması önlenir. Ancak yine de rampalar hiçbir zaman merdivenlerin yerini tutmazlar. Özellikle yardımcı değnek kullanan insanlar, merdivenleri tercih ederler (Jorgensen 1988). Bu nedenle, alternatif kısa yol bağlantıları üzerinde basamakların kullanılması gerekli olacaktır.

2.4.4 Trabzanlar

Trabzanlar (basamak korkulukları); gerek görme güçlüğünde olanlar gerekse fiziksel olarak, destek arayan yayalara, güvenlik açısından gereklidir. Eğer mevcut bir trabzan yok ise; hareket zorluğu içinde bulunan bireyler için; basamaklar, rampalar, düzensiz döşeme farklılıkları ve yumuşak yüzeyler tehlike arz ederler.

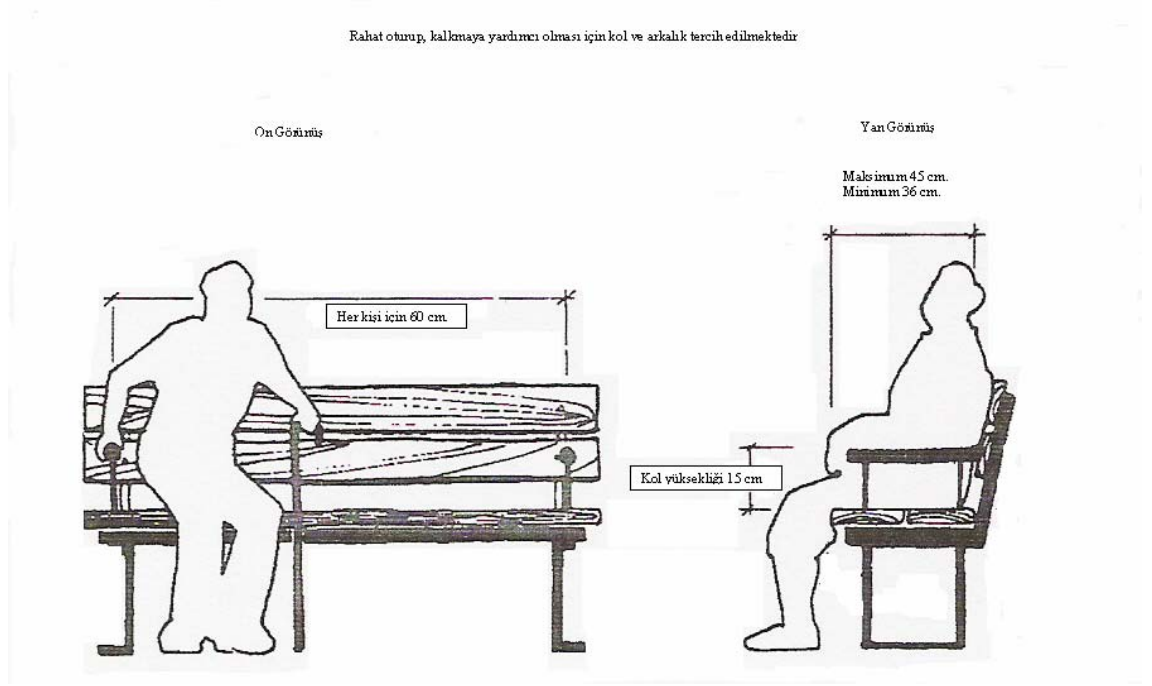
Trabzanlar; çevreyi algılama ve yönlendirmede yardımcı olurlar. Ayrıca; trabzanlar yönlendirmede ve harekete yardımcı olan çizgisel araçlar olarak düşünülebilir.

Trabzanalarda korkuluklarda rahat ve kolay tutuş sağlanmalıdır. Trabzan sınırında, keskin ya da çıkıntılı sonlardan kaçınılmalıdır. Çocuklar ya da baston kullananlar için trabzanın en üstü ve ikinci trabzan arasında 670 mm. ya da daha düşük yükseklik sağlanmalıdır. Tüm bireyler için, sağ, sol ya da merkeze trabzan sağlanmalıdır. Geniş basamaklarda aradaki trabzan 2 – 6 m. aralıklarla sağlanmalıdır.

2.4.5 Duvarlar, banklar ve dış mekan oturma birimleri

Duvarlar, banklar ve diğer oturma üniteleri tüm insanlar için önemli dış mekan elemanıdır. Bireyler arasındaki ihtiyaç farklılığını tanımlamak önemlidir.

Özürü insanlar için tasarlanan oturma elemanları çeşitlilik gösterirler. Bunlardan bazıları; ayağa kalkmakta güçlük çeken insanlar için tasarlanan yarı oturma ve tutunma elemanları (Şekil 2.7), tekerlekli sandalye kullanıcıları için düşünölen açık banklar, sürgülü oturakları bulunan banklar, kademeli oturma elemanları, kaydırılan piknik bankları ve derin oturma elemanlarıdır (Evans and Donnelly 1993).



Şekil 2.7 Banklar; rahat oturup kalkmaya yardımcı olması için kol ve arkalıklı banklar. (Harris and Dines 1998)

Özürüüler için erişilebilir oturma elemanlarının tasarımı, kullanıldıkları yere göre de değişiklik gösterir. Örneğin, bir amfityatroda yer alan oturma sıraları geniş geçitlerle birarada tasarlanmalı; oturaklar, görüşü engellemeyecek ve aralardan rahatça geçişi sağlayacak şekilde konumlandırılmalı ve tekerlekli sandalyenin girebilmesi amacıyla, yukarı kalkan oturaklara yer verilmelidir (Evans and Donnelly 1993).

Çevresel tasarımda, özürü bireylerin temini için dış mekan oturma detayları, dikkatlice gözden geçirilmelidir. Özellikle, yaşlı insanlar, oturma pozisyonunda kollu dinlenme bankalarını tercih ederler. kolaylıkla kalkmak için gerekli mesafelere verilmiştir.

Duvarlar trabzansız olsalar da, insana fiziksel ve psikolojik olarak destek sağlarlar. Yaşlılar için oturma yeri 45 – 55 cm. yüksekliğindeki duvarlar, alçak olanlardan daha çok tercih edilir. Çünkü, alçak duvarlar, kullanım için daha fazla güç isterler. Ve fark edilemediklerinde tehlike yaratabilirler. 60 –100 cm. yüksekliğindeki duvar, yarı oturma pozisyonuna dayanmak için yüzey sağlar. Bu, güç kaybını engeller. 600 – 1000 mm.lik yükseklik özellikle tekerlekli sandalye kullananlar için çok uygundur.

2.4.6 Yürüyüş yolları ve yaya geçitleri

Yürüyüş yolları, farklı kullanıcılar için özellikle de görme ve hareket güçlüğü çeken bireyler için duyarlı bir şekilde tasarlanmalıdır. Donatılar, güvenlik ve kolay fark edilecek şekilde organize edilmelidir. Mobilyalar, görme özürülülerinde fark edilebilecekleri şekilde, baston ile kolayca hissedilebilecek şekilde yerleştirilmelidir. Tehlike şeritleri çizgisel yüzey net yürüyüş alanı ile mobilya konulmuş alandan ayrı olarak konulmalıdır.

Babalar, dubalar ya da bariyerler, ana yaya güzergahı üzerinde yer almamalıdır. Ve otopark yerinde merkezlenmiş olarak yerleştirilmelidir. (Şekil 2.1) Bu şekilde uygulandığında, park alanından, yaya alanına rahat geçişe izin verir.

Aynı prensip, ağaçlar, aydınlatma, park – metreler vb. araçların yerleştirilmesinde kullanılır.

Zincir bariyerle özellikle gece fark edilemediğinde (eğer zincirin yüksekliği 790 mm.den daha alçak ise) motoristler, bisiklet sürücülere ve yayalar için tehlike yaratabilir.

Zincirlerin; 670 mm. ya da daha az olması, görme güçlüğü çeken ve baston kullananlar için daha kolay fark edilir.

Parmaklıklarda, detaylı tasarlanmadıklarında potansiyel bir tehlike olabilir. Kolaylıkla görebilecek yükseklikte inşa edilmelidir.

Yaya geçidi; görsel ve dokusal desenler belirleyici olabilir. Bitişik yaya kaldırımından daha geniş ya da onun kadar genişlik sağlanmalıdır.

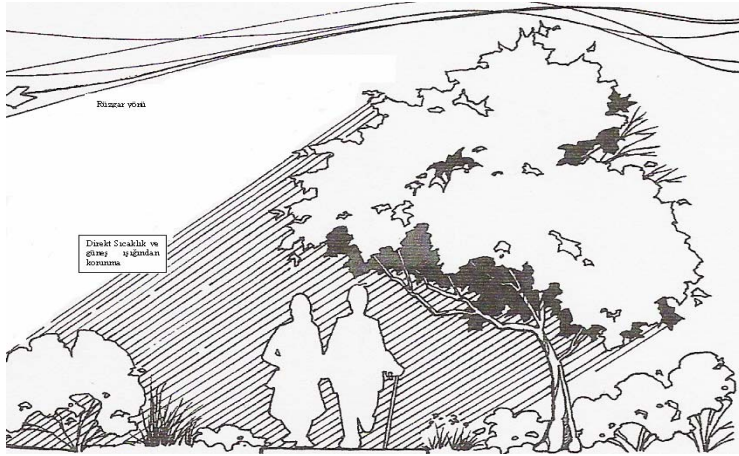
2.4.7 Duraklar

Tüm otobüs durakları, ayakta ya da oturulduğu anda dahi karşıdan gelen trafiği – araç fark edilebilecek şekilde tesis edilmelidir. Maksimum kaldırım yüksekliği 190 mm. olmalıdır. Mümkün olduğunca, durakta engel yaratabilecek banklar, gazete kutuları, posta kutuları, ağaç ızgaraları vb. elimine edilmelidir.

2.4.8 Bitkisel tasarımda erişilebilirlik

Bitkiler, yayaların tehlikeli alanlardan uzak tutulmasında ya da kamu alanlarında yayaların kontrol edilmesinde aktif olarak kullanılabilir. Bitkisel materyalin doğru konumlandırılması ile görme güçlüğünde bireylere yardımcı olunabilir. Güçlü zıtlıklar kullanarak ya da görsel araçlarla etkili silüet formlu bitkilerin kullanımı, görme güçlüğü çekenler için orientasyona yardımcı olabilir. Ayrıca; dokunulabilir uyarıcılar da görme özürlü için etkili olabilir. Kamuya açık yürüme yollarındaki bitkilendirme tehlike yaratabilecek şekilde olmamalıdır. Örneğin kar ve buzun etkisi ile kırılan dalların yaya yolu üzerine düşebilir, tehlikeli olacak şekilde düşebilir ya da tehlikeli ve zehirli olabilecek meyveli ağaçlar dikkatli kullanılmalıdır.

Mikro klima kontrolü, özellikle yaşlı ve özürlü insanlar için çok önemlidir. Bitkisel materyal, rüzgar, yansıma, sıcaklık ve nem gibi özelliklerin negatif etkisini azaltmak için kullanılabilir. Yol boyunca yapılan bitkilendirme ile; kar birikintilerin kontrolü için tasarlanabilir ya da yüzeyden karın temizlenmesi rüzgar yönünü değiştirmesi ve yönlendirmesi ile sağlanabilir. Yaşlı insanlarda; ışığa karşı duyarlılık ve görsel güçlükler içindedirler. Dikkatli bir bitkilendirme ile parlak gün ışığı ya da derin gölge yumuşatılabilir. (Şekil 2.8) Ayrıca, istenmeyen ses ve gürültüler de tampon bir bitkilendirme ile azaltılabilir (Harris and Dines 1998).



Şekil 2.8 Mikro Klima Kontrolü. Rüzgar, direkt güneş ışığı ve sıcaklıktan korunma (Harris and Dines 1998).

Çizelge 2.3 Tehlikeli ve sağlığa zararlı bitki türleri (Harris and Dines 1998)

Tehlikeli / Zararlı	Türler	Yorumlar
Zehirli bitkiler	Rhododendron, İlex, Aquifolium, T. baccata, L. vulgare, L. nobilis	Özellikle çocuklar, parlak renkli meyve ve yaprakları yiyebilirler.
Meyve ve kabuklar	Malus hupensis, Plumbago auriculata, Prunus Laurocerasus, Quercus macrocarpa, Aesculus pavia, Juglans nigra.	Meyve ve kabuklar giysiler üzerinde leke bırakabilir.
Kozalaklar	Pinus, Pinus picea, Abies picea, Larix europaea.	Dekoratif kullanımlarına karşın yüzeyde tekerlekli sandalyeler için ve yayalar için probleme sebebiyet verebilirler.
Tohum kabukları	Liquidambar styraciflua, Acer pseudoplatanus, Plantanus x hispanica, Robinia pseudoacaia, Cercis sliquistum, Cerotirias siliqua, Catalpa, Acer sp.	Tekerlekli sandalye ve yayalar için olumsuz etki yapabilir.
Kırılmış Dallar	Betula nigra, Acer saccharinum, Acer negundo, Aesculus hipocastanum, Populus canescens, Gentiana asclepiadea, Liriodendron tulipifera, Zelkova carpinifolia.	Kırılan parçalar, araba yaya üzerine düşerek zarar verebilir. Yol ortasına düştüğünde tekerlekli sandalyeler için engel olabilir.
Sarkık Dallar	Betula pendula, Gentiana asclepiadea, Quercus ilex, Magnolia x soulangeana, Fagus sylvatica "Pendula"	Dallar çok yakın sarkık olduklarında yayaların yüz ve gözlerine, motorsikletlere zarar verebilir.
Yüzeysel kökler	Gentiana asclepiadea, Acer rubrum, Acer saccharinum, Fagus sylvatica "Pendula", Populus variata.	Yüzeğe yakın kök sistemi, yayaların takılıp düşmesine neden olabilir. Ayrıca; küçük tekerlekli sandalye benzeri araçlar için güçlük çıkarabilir.
Koku	Ginkgo biloba, Siebold Vibirnum, Acacia dealbata.	Kötü kokular, alanın estetik değerini azalmakla birlikte, bazı insanlar için mide bulandırıcı olabilir.
Diken, Başak	Rosa variata, Ligustium vulgare, Pseudoacacia, Gledit, Berberis vulgaris, Cydonia oblonga	Batarak acı verebilir. Ayrıca yol yüzeyindeki kırılmış dal ve yaprak parçaları yalınayak olanlara zarar verebilir.

Böcekler ve Haşereler	Malus hupensis, Plumbago auriculata, Prunus Laurocerasus, Laurus nobilis	Bazı insanların böcek sokma ve ısırılmalarına karşı alerjilerin olabileceği düşünmelidir. Özellikle; bu bitkiler böcekler için çekici olduğundan oturma ve yürüyüş yolları yanında bu ağaçlar pek tavsiye edilmez.
-----------------------	--	--

2.4.9 Dış mekan aydınlatması

Özellikle; potansiyel tehlike olabilecek alanlarda yapılan bir aydınlatma yaşlı ve özürli insanlar için çok önemlidir. Yüksek seviyede aydınlatma ve elektrik teçhizatının dağıtımını, sınırlı görsel imkanlar için çok yararlıdır. Çoğu aydınlatma standartları, ayakta duran bir yetişkinin göz seviyesine bağlıdır. Tekerlekli sandalye kullanan bir bireyin kabaca göz seviyesi 119cm. tehlikeli olabilecek alanlarda özürli yayalarda düşünülerek, ileri aydınlatma standartları uygulanmamalıdır. Parlama da bir sorundur; mümkün olduğunca azaltılmalıdır.

3. MATREYAL ve YÖNTEM

3.1 Materyal

“Amman (Ürdün) Kent Parklarının Peyzaj Erişilebilirliği Yönünden İrdelenmesi” başlıklı çalışmanın temel araştırma materyalini “El-Hüseyin Kent Parkı” oluşturmuştur.

Materyalin incelenmesinde farklı birincil ve ikincil verilerden yararlanılmıştır. Çalışma çerçevesinde elde edilen veriler birincil veriler grubunda değerlendirilmiş ve bu amaçla anket, gözlem, görüşme yöntemleri kullanılmıştır. İkincil veri türleri ise çalışmaların raporları, internetten elde edilen güncel veriler ve alanla ilgili yapılmış haberler ile birebir alanla ilgili kurum ve kuruluşlarda çalışan kişilerle yapılan sözlü görüşmelerde elde edilen bilgiler dökümantasyonel veri olarak, farklı akademik kurumlar tarafından gerçekleştirilen anketler ise anket verisi olarak kullanılmıştır.

Gerçekleştirilen veri toplama çalışmaları doğrultusunda kullanılan birincil ve ikincil materyaller aşağıda sıralanmıştır.

- Alanda mevcut durumu Peyzaj Erişilebilirliği yönünden irdelemek amacıyla alanda kullanılan materyalleri değerlendirme,
- “El-Hüseyin Kent Parkı”na gelen ziyaretçilere farklı zaman periyodunda yapılmak suretiyle “Anket” (Ek 1) çalışması ve bu anketten elde edilen veriler,
- Alanla ilgili faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlar ve bu kurum ve kuruluşlarda alanla ilgili çalışma yapan uzmanlarla yapılan sözlü görüşmeler,
- Alanla ilgili yapılan projeler,
- Alanın bulunduğu başkent Amman ile ilgili iklim verilerin Ürdün Meteoroloji Daire Başkanlığından elde edilmesi,
- Yine Alanın bulunduğu başkent Amman’ın nüfusu ile ilgili verilerin Ürdün İstatistik Daire Başkanlığından elde edilmesi,
- Alan yerini gösteren uydu aracılığıyla elde edilen fotoğrafı.

3.2 Yöntem

Araştırma, El-Hüseyin Kent Parkının Peyzaj Erişilebilirliğini belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Bu amaçla, geliştirilen yöntem aşağıda sıralanan aşamalarla gerçekleştirilmiştir.

I. Aşama: Kuramsal temelerin ortaya konulması: bu aşama, çalışmada kullanılacak teorik bilgilerin araştırılması aşamasıdır. El-Hüseyin Kent Parkının Peyzaj Erişilebilirliğini belirlenmesinin araştırılması sürecini kapsamıştır. Bu aşamada izlenen yöntem, kütüphanelerin taranması, üniversitelerde benzer konularla ilgili yapılan akademik çalışmaların taranması ve konuyla ilgili kurum ve kuruluşların yaptığı çalışmaların elde edilmesi şeklinde özetlenebilir.

II. Aşama: Araştırma alanının tanımlanması: Bu aşama, çalışmanın yapılacağı alana ilişkin doğal verilerin belirlenmesi. Bu aşamada, izlenen yöntem, araştırma alanı ile ilgili çalışma yapmış kurum ve kuruluşlarından alanla ilgili dökümanların alınması, gerekli proje ve planların ilgili birimlerden elde edilmesi ve görsel anlamda kullanılacak materyallerin hazırlanması şeklinde özetlenebilir.

III. Aşama: El-Hüseyin Kent Parkına gelen ziyaretçilerin alanla ilgili “görüş ve isteklerinin” belirlenmesi: Bu aşamada, birincil verilerin elde edilmesi amacıyla El-Hüseyin Kent Parkına gelen ziyaretçilerin sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri ile alanla ilgili görüş ve önerilerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen anket çalışmasını kapsamaktadır.

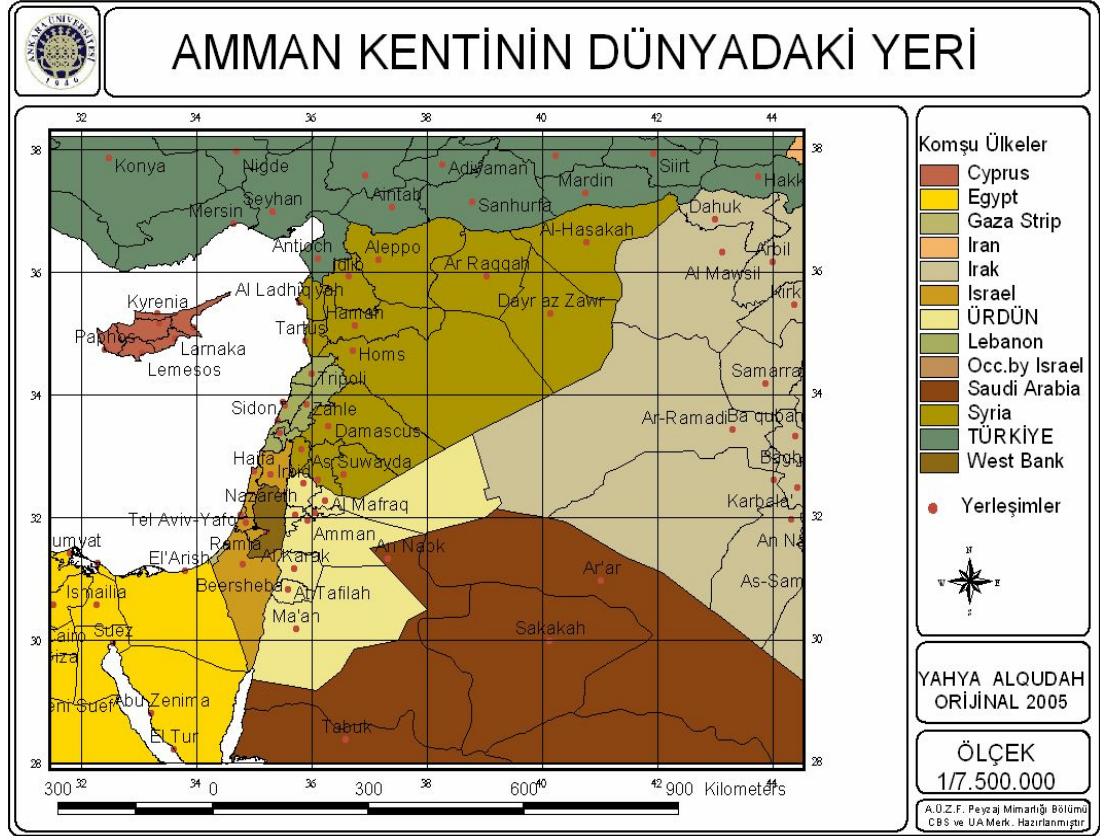
IV. Aşama: Araştırma alanı ile ilgili El-Hüseyin Kent Parkına gelen ziyaretçilerle yapılan anketlerin khi-kare istatistiğiyle irdelenmesi: Bu aşamada El-Hüseyin parkı ile ilgili anket çalışmalarının yapıldığı ziyaretçilerin, sosyo-ekonomik yapıları ile alanla ilgili görüş ve önerilerinin ilişkilerini khi-kare istatistiği ile değerlendirilmesi şeklinde özetlenebilir.

V. Aşama: Araştırma alanı ile ilgili önerilerin oluşturulması: Bu aşamada izlenen yöntem alanda gerçekleştirilen rekreasyonel aktivitelerin neler olduğunun incelenmesi ve bu aktivitelerin hangilerinin peyzaj erişilebilirliği yönünden uygun olduğunu belirlenerek alana gelen ziyaretçilerin beklentilerinin ve önerilerinin değerlendirilmesi şeklinde özetlenebilir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Araştırma Alanı Dünyadaki Yeri

Araştırma alanı; Orta Doğu Bölgesindeki Ürdün'ün Başkenti Amman'da yer almaktadır (şekil 4.1).



Şekil 4.1 Amman Kentinin Yeri (Orijinal 2006)

4.1.1 Ürdün hakkında genel bilgiler

Başkenti Amman olan Ürdün'ün resmi adı "Haşimi Ürdün Krallığı"dır. Orta Doğu Bölgesi'nde yer almakta olan Ürdün'ün yüzölçümü 89,329 km² (88,884 km² kara, 329 km²'si su alanı). 2002 sayımına göre 5,329,000 nüfusu bulunan Ürdün'ün resmi dili Arapça'dır. Ürdün; 29,11 ve 33,22 Kuzey enleminde, 34,59 ve 39,18 boylamında yer almaktadır. Batısında Batı Şeria (Filistin) ve İsrail, doğusunda Irak, güneyinde S. Arabistan ve Mısır, ve kuzeyinde Suriye bulunmaktadır (www.nic.gov.jo 2004).

Ürdün nüfusunun %1,49'unu engelli bireyler oluşturmaktadır. 1996 yılında yapılan “Ürdün Halkı Yaşama Şartları” araştırması ile 2003 yılında yapılan “çok amaçlı aile taraması” sonuçları, Ürdün’de her (100) ailede (10) engelli birey bulunmaktadır. Oysa bu sayı 1994 nüfus sayımı ile birlikte yapılan tarama sonuçları; engelli bireylerin oranı %1,2 ve her (100) ailede (7) engelli birey bulunmaktaydı (Al-Assaf, 2005).

Ürdün’ün idari açıdan 3 bölgesi bulunmaktadır; Kuzey, Orta ve Güney. Her bölgede 4 il bulunmaktadır. En büyük şehirleri: Amman: 2 milyon kişi (orta), İrbid: 950 bin kişi (Kuzey) ve Zarka: 840 bin kişi (Orta) yaşamaktadır. (Ürdün nüfusunun yaklaşık 71%'i bu üç ilde yaşamaktadırlar.) (www.nic.gov.jo 2004).



Şekil 4.2 Amman’dan bir görüntü (Orijinal 2005)

4.1.1.1 Ürdün iklimi

Ürdün yüzölçüm olarak küçük bir ülke olmasına karşın ikliminde farklılık göstermektedir. Ülkenin %75'inde çöl (Doğu – Güney Doğu ve Güney Bölgesi) iklimi, Batı ve Kuzey bölgelerinde ise Akdeniz iklimi hakimdir. (www.jmd.gov.jo 2002).

Ürdün nehrinin (Şeria Irmağı) doğu kıyısında Şerit halinde (15 – 20 km, bazı yerlerde 25 – 40 km'ye kadar) uzanan verimli ovalar vardır. Burada Akdeniz iklim şartlarında yetişen tüm bitkiler yaşamaktadır. Ovaların hemen doğusunda Ürdün dağları yükselmektedir. Bu dağların güney tarafında en yüksek yeri Cebel Ram (Ram dağı) deniz seviyesinden 1754m. (şekil 4.3) (www.nic.gov.jo 2002).



Şekil 4.3 Ram Dağı (www.google.com 2006)

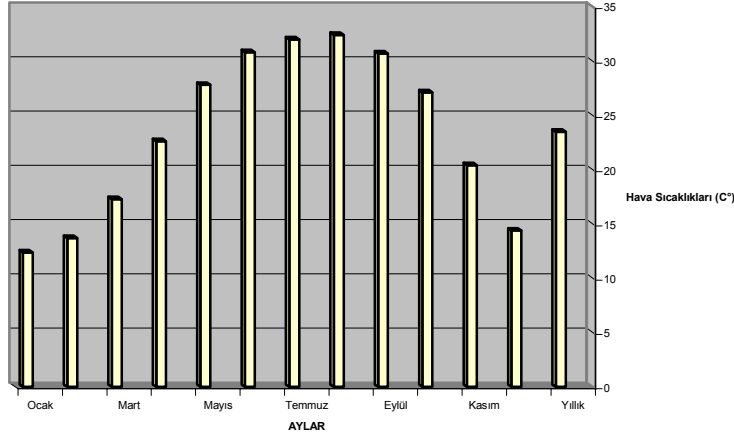
Çölde yıllık yağış ortalaması 40 – 100 mm'yi geçmezken, dağlık bölgelerinde ise kimi zaman kar şeklinde yağın yağmurun yıllık ortalaması 800 mm'yi geçmektedir. Örneğin; 1991 – 1992 yılında mevsim yağışları, Ajloun'un Ras-Munif Tepesinde, 1168 mm olarak hesaplanmıştır. Yine Ras-Munif'te 03/02/1992 tarihinde rüzgar hızı 150 km/s olarak gerçekleşmiştir. Güney bölgesi, Şobak ilçesinde, 1992 yılı kış mesiminde hava sıcaklığı (- 14) derece olarak ölçülmüştür (www.jmd.gov.jo 2002).

Ayrıca, Ürdün’de Ölü Deniz veya “Lut Gölü” olarak bilinen ve dünyanın en alçak noktası olan deniz bulunmaktadır. Bu deniz normal deniz seviyesinin 408 m altındadır. Dünyanın her tarafında deniz seviyesinin alt ve üstündeki farklılıklar iklim çeşitliliğine neden olmaktadır. Ürdün, yüzölçüm olarak küçük bir ülke olmasına rağmen, ikliminde farklılık ve değişmelerin; deniz seviyesinin alt ve üstündeki farklılıklara sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, bu iklim farklılığı ve değişmeleri Ürdün’e doğal bitki örtüsü ve yabani hayvan hayatı kazandırmaktadır (www.tourism.jo 2002).

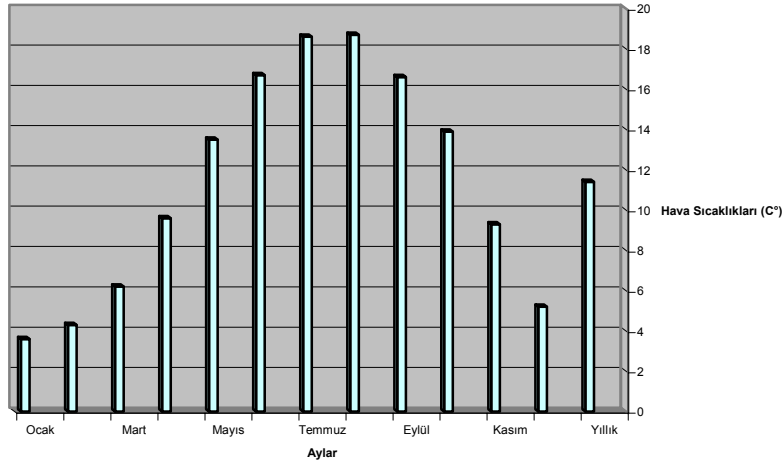
Ürdün’de yağmur genellikle Kış mevsiminde (Kasım – Aralık – Ocak – Şubat) yağmaktadır. Kuzey – Batı, Kuzey ve Güney Bölgesinin dağlık bölümünde yıllık yağış miktarı 660 mm gerçekleşirken, Ürdün’ün Doğu (Çöl) Bölgesinde bu miktar 100 mm’i geçmemektedir. Mart – Nisan – Mayıs aylarında azar azar yağın yağmur ise, çoğu “susuz” yöntemi ile yetiştirilen tarımsal ürünlerin verimini arttırmaktadır. Tüm bunlar gözönünde bulundurulduğunda, bu iklim çeşitliliği, Ürdün’e zengin Flora ve Fauna özellikleri kazandırdığını söylemek mümkündür (www.jodantelecom.com 2002).

4.1.2 Amman’ın iklimi verileri

Amman iklimine ait, Ürdün Meteoroloji Dairesinden elde edilen verileri (Ek 2) aşağıda grafikler halinde verilmiştir. Amman kentinde; 80 yıllık (1923 – 2003) iklim verilerine göre en sıcak ay Ağustos ayıdır ve ortalama sıcaklık 32 °Cdir. En soğuk ay ise; Ocak ayıdır ve ortalama sıcaklık 12.4 °Cdir (Şekil 4.4).

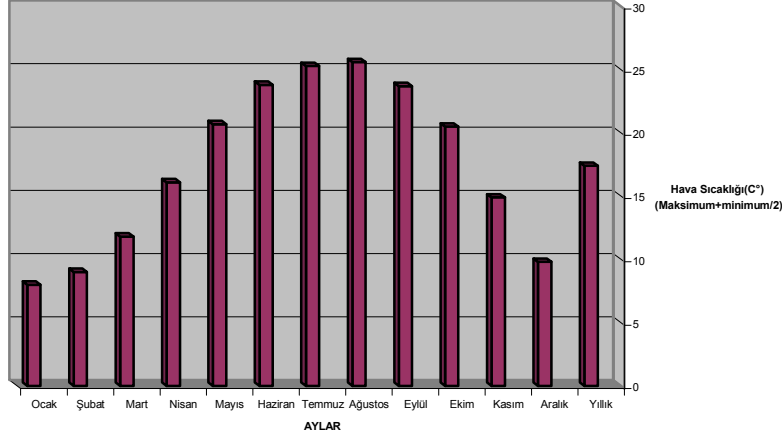


Şekil 4.4 Amman'ın 80 yıllık (1923 – 2003) zaman periyodunda ortalama **maksimum** hava sıcaklığı (°C)

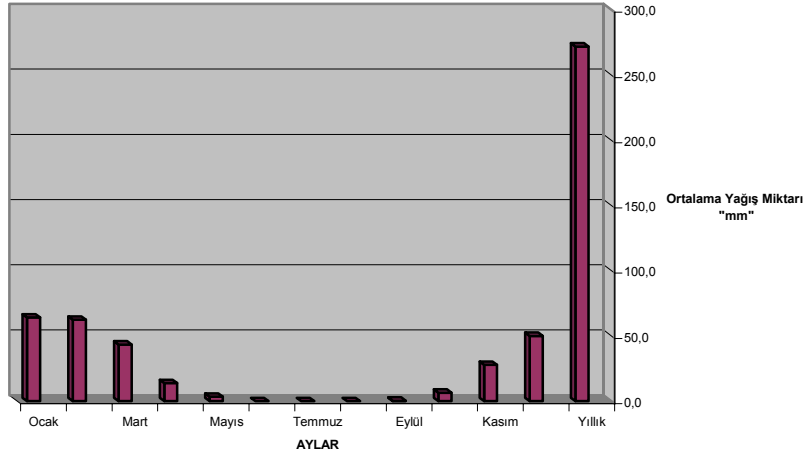


Şekil 4.5 Amman'ın 80 yıllık (1923 – 2003) zaman periyodunda ortalama **minimum** hava sıcaklığı (°C)

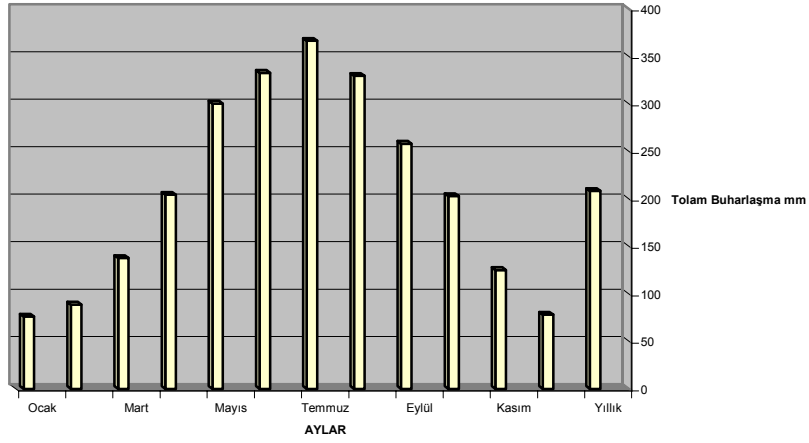
Amman'ın 80 Yıllık (1923 – 2003) Zaman Periyodunda Ortalama **Yağış** Miktarı “mm”. Amman kentinde; 80 yıllık iklim verilerine göre yağışın en çok meydana geldiği ay Ocak ayıdır ve bu ayda yağın yamurun ortalama miktarı 64,1 mm.dir. Yaz aylarında ise; (Haziran, Temmuz ve Ağustos) Amman'a 80 yıllık (1923 – 2003) periyotta hiç yağmur yağmamıştır (Şekil 4.6).



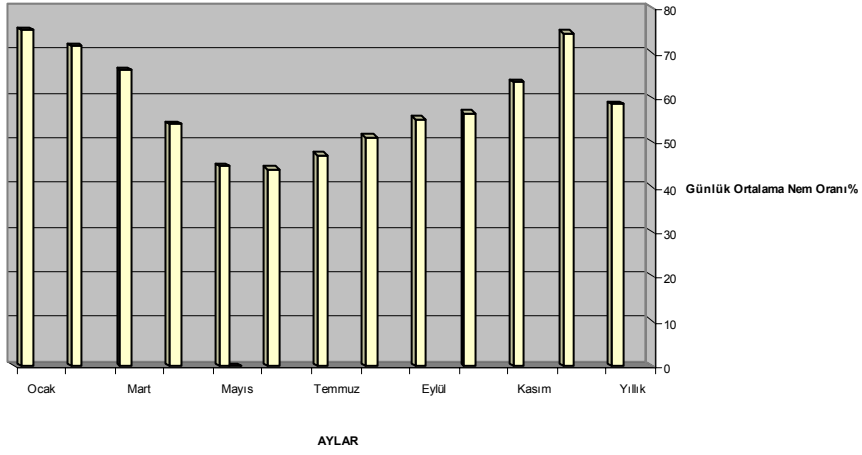
Şekil 4.6 Amman'ın 80 yıllık (1923 – 2003) zaman periyodunda ortalama (maksimum + minimum/ 2) hava sıcaklığı (°C)



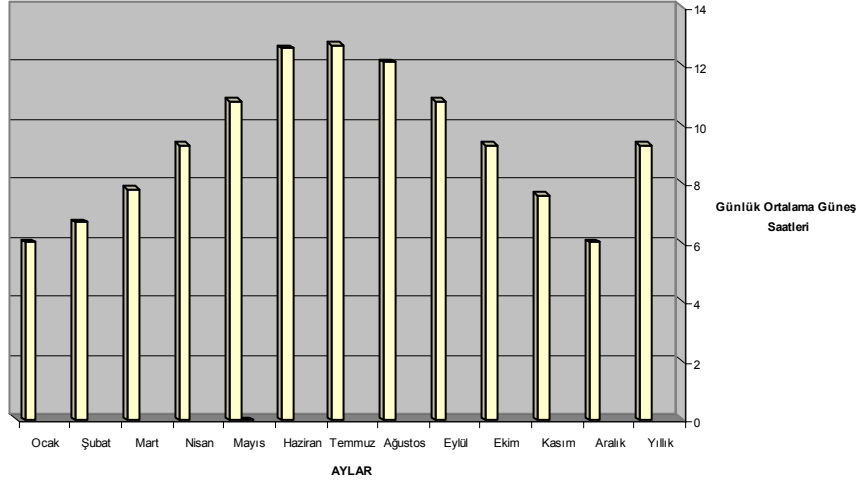
Şekil 4.7 Amman'ın 80 yıllık (1923 – 2003) zaman periyodunda ortalama yağış miktarı "mm"



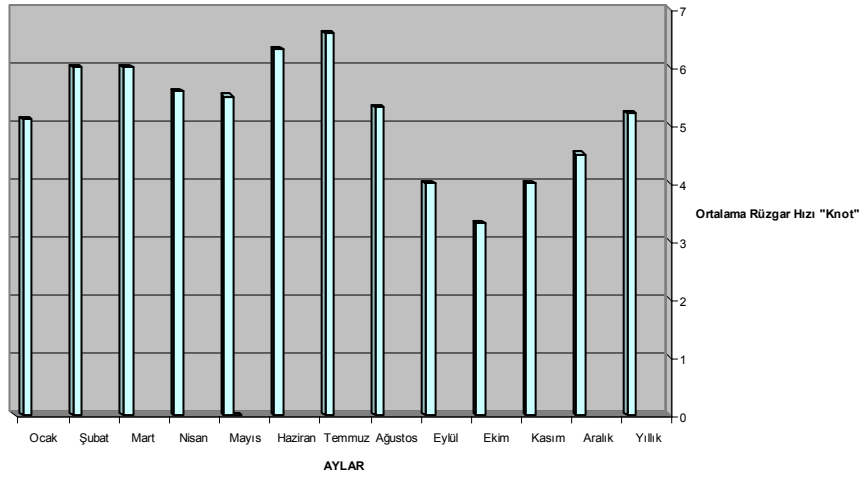
Şekil 4.8 Amman'ın 41 (1962 – 2003) yıllık zaman periyodunda ortalama buharlaşma miktarı “mm”



Şekil 4.9 Amman'ın 37 yıllık (1966 – 2003) zaman periyodunda günlük ortalama nem oranı “%”



Şekil 4.10 Amman'ın 80 yıllık (1923 – 2003) zaman periyodunda günlük ortalama güneş saatleri

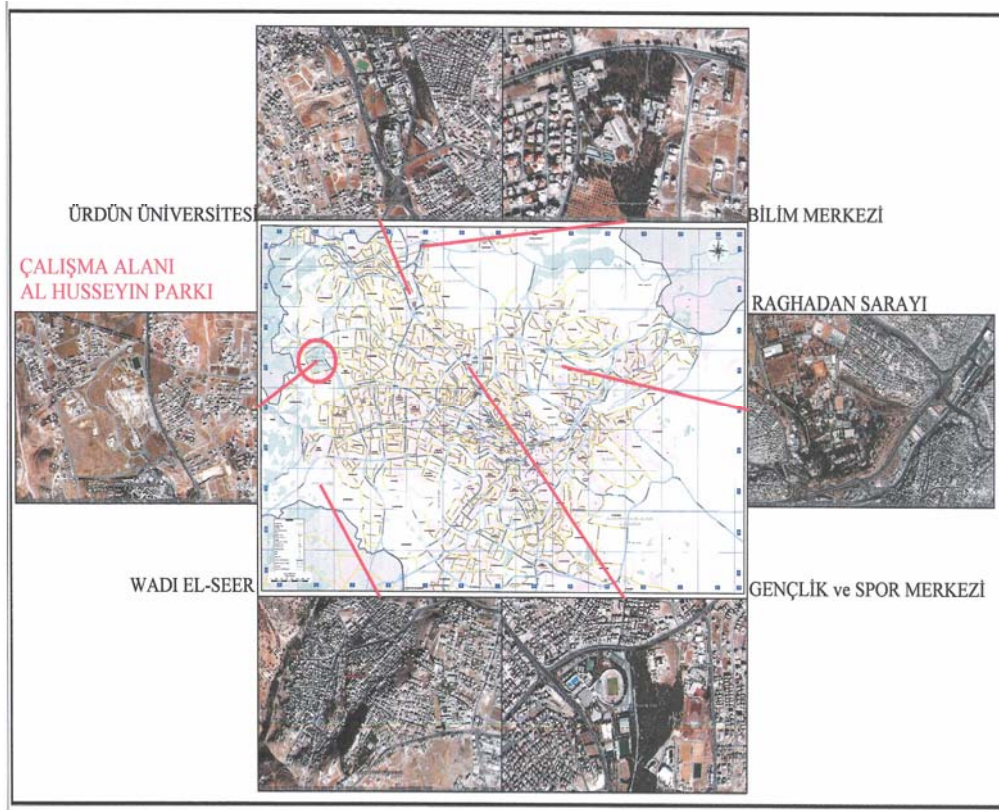


Şekil 4.11 Amman'ın 26 yıllık (1977 – 2003) zaman periyodunda ortalama rüzgar hızı "Knot"

Amman'da da rüzgarın etkisi yaklaşık yıl boyunca sürmektedir. Bu nedenle direkt rüzgara maruz kalan ağaçların büyümesini olumsuz etkilemektedir.

4.2 Araştırma Alanının Ürdün'deki Yeri

Araştırma alanı Ürdün Başkenti Amman'ın kuzey - batı bölgesinde yer alan Dabuk isimli bölgesinde; Kral II. Abdullah Caddesi (doğu), Said Khayır Caddesi (Güney), Eş-Şaab Caddesi (batı) ile Mohammad Al-Saad Al-Batayneh Caddesi (Kuzey) arasındaki El-Medine At-tıbbiye mahallesinde bulunmakta, Amman Büyükşehir Belediyesine ait 700 dekarlık alandan oluşmakta ve birkaç firma işbirliğiyle avan projesi gerçekleştirilmiştir (Şekil 4.12).



Şekil 4.12 Çalışma alanının Amman'daki yeri – ölçeksiz (Orijinal 2006)

4.2.1 Araştırma alanı özellikleri (www.ammancity.gov.jo 2004)

El – Hüseyin Kent Parkı projesi, Kral Hüseyin'i ölümsüzleştirmek amacıyla tasarlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Bu projenin diğer bir amacı; başkent Amman'daki uygarlık simgelerinden biri ve kente kültürel, rekreasyonel ve eğlence merkezlerinin sayılarını arttırmaktır. Kral Hüseyin hayattayken, Ürdün halkının bilim, sanat, edebiyat, eğlence ve kültürünü zenginleştirmek için çok önem verir ve çaba harcardı. Bu projenin

ana teması olarak Kral Hüseyin'i ölümsüzleştirirken önem verdiği konuları gerçekleştirilmeyi amaçlamaktadır (Şekil 4.13) ve (Şekil 4.14).



Şekil 4.13 Çalışma alanının uygulanmadan önceki durumu (www.ammancity.gov.jo 2004)



Şekil 4.14 Çalışma alanı olan projesi (www.ammancity.gov.jo 2004)

Proje; Kültür köyü, spor alanları, anıtlar, tarihi koridor, anfiteatro, fuar alanı, araba müzesi, çocuk müzesi, çocuk oyun alanı (Şekil 4.15) ve çocuk trafik bahçesi, dış duvarlar ve girişleri kapsamaktadır. Projenin kapsamına aldığı aktivitelerden ziyaretçinin kültür mirasını tanıtmayı amaçlamaktadır. Sözkonusu aktiviteler; Mimari mirası korumayı, Amman'ın estetik görüntüsü güzelleştirmek ve Amman'a yakışır bir imaj kazandırmayı da amaçlamaktadır.



Şekil 4.15 Çocuk oyun alanı – gece kullanımı (Orijinal)



Şekil 4.16 El-Hüseyin Kent Parkı – genel görüntü (Orijinal)

El – Hüseyin Kent Parkında bulunan Aktiviteler şunlardır:

Kültür köyü (Şekil 4.17) ve (Şekil 4.18)

Kültür mirasını canlı tutmaya çalışmakta olan bir kaç sanatçı ve kuruluşun çabaları ile eliş eserler aracılığı ile Ürdün kültürünü tanıtmayı ve yaşatmayı hedeflenmektedir. Kültür Köyü Projesi; Hannover Fuarı'nda Ürdün'e ayrılan alanı yansıtmakta ve bu alanın çevresinde, bir taraftan El-Hüseyin Parkının geneline bakan fuar alanı diğer taraftan Amman'a bakan bir cafe ve iki restuarant bulunmaktadır. Tasarımda doğal taş ve metal elemanlar kullanırken, doğallığı hissettirmek maksadıyla binanın bir kısmını topraktan, kayalardan ve bitkilerden oluşan yapay bir tepe ile örtülmüştür, çağdaş bir dille kültür mirasını yansıtması için Ürdün'de eskiden beri kullanılan çadırlar yerleştirilmiştir.



Şekil 4.17 Kültür köyü – (www.ammancity.gov.jo 2004)



Şekil 4.18 Kültür köyü – (Orijinal)

Tarihi koridor: Tarihi Koridor projesinin ana teması; kültürün derinliğini, taş devrinden başlayarak Demir, Bakır ve Bronz devrini anlatmak amacıyla araştırıp, bu devirlerde bölgede yaşamış uygarlık ve halk hazineleri ile kültür mirası tarihini sunmaktır. Yaklaşık 488 metre boyundaki Tarihi Koridorun duvarları, bir taraftan o devirlere uygun olarak büyük küçük boylara ve uzun kısa bölmelere ayırarak tasarlanırken, diğer taraftan o devirlerin tarihi değeri gözönünde bulundurulmuştur. Tarihi Koridor duvarlarındaki bölmeler sanatsal ve mimari değerlerini o dönemlerde yaşanmış olaylardan, yaşayan önemli kişilerden ve dönemlere icatlerden alarak tekrar analılmaya çalışılmıştır. Tarihi Koridor duvarları ve tali patika yollarında, inşaatın ana malzemesi olarak taşın değişik çeşit ve şekilleri kullanılmıştır. Ayrıca mermer, granit, bronz, seramik ve kil taşları kullanarak bir taraftan istenen çeşitlemeleri gerçekleştirilip, diğer taraftan duvarlar boyunca çeşitlemeler arasındaki bağlantılar korunmuştur. Zemin döşemelerinde de, o tarihi dönemlere uygun olarak değişik renk ve çeşitler kullanılmıştır. Burada söylenmesi gereken diğer bir husus ise; Tarihi Koridor duvarlarında; değişik sanat dallarına mensup Ürdünlü sanatkarlara ait, heykeller, mozaikler, resim tabloları ve metal çeşitlemeler bulunmaktadır (Şekil 4.19).



Şekil 4.19 Tarihi koridor – (Orijinal)

Fuar alanı: (Şekil 4.20) Bu alan; sert zemin malzemeleri ile kaplı halkalar biçiminde ve bu halkalar arasında çim karelerdem oluşmaktadır. Çevresinde küçük ve değişik yerlerden girmek için açık yerleri olan anfiteatro mevcuttur (Şekil 4.21). Ürdün; halk oyunları ile zengin bir devlet olduğundan, ve Ürdün halkının sanata olan sevgisi ve desteğinin devamlılığını sürdürmek, Ürdün'ün Milli ve dini günlerinde kullanılmak üzere ve bu tür faaliyetlerle ilgilenen kişi ile derneklerin faaliyetlerini sergilemek için düşünülmüş bir alandır.



Şekil 4.20 Fuar alanı – (Orijinal)



Şekil 4.21 Fuar alanındaki anfiteatro – (Orijinal)

AL-Albeyt Kurumu binası: Bu binanın Kral Hüseyin Kent Parkında bulunmasının Haşimilerin İslami hayattaki önemli rolüne yapılan bir vurgu mahiyetindedir. Bu binanın proje tasarımında gerek iç gerekse dış tasarımında İslami mimarisine ağırlık verilmiştir. İç tasarımında öğelerin uyumu ve içe doğru açılımına; merkezinde bulunan bir alan aracılığıyla gösterilmiştir. Ayrıca kubbeler, kirişler, orantılı girinti ve çıkıntılar ve içindeki koridorları yürümeyi teşvik edici bir şekilde devamlılığı sağlanarak kullanılırken İslami Mimarisine uygun ve zengin mimari metal ile ahşap malzemeleri içiçe girmiş bir şekilde yer almıştır. Öyle ki binaya giren bir ziyaretçiye binanın içinde değişik ama istenen görevleri yerine getirmiş bir ortamın bulunduğunu hissetmektedir. Binanın dış tasarımı incelendiğinde ise, İslami Mimarisinde kullanılan kavislerin, ve mimrai üglerin çokluğu görülmektedir. Bu durum ise binanın içini dışa yansıtmasına neden olurken çevresindeki çağdaş doku sentezin dini ve kültürel görevi dışında İslami Mimarisinin tüm öğelerine sahip bir okul örnek olarak da yansıtılmıştır.

Spor alanları: (Şekil 4.22) Bu alanların ana fikri; her yaş grubunun kullanabileceği çok amaçlı ve parkın her yerinden bu alanlara ulaşılabilir spor alanları bulundurmaktan kaynaklanmaktadır. Bu alanlar: Futbol, Basketbol, Voleybol ve Tenis Kortu alanları yanında, 13 yaş grubu altındaki çocuklara trafik kural ve işaretlerini öğretmek üzere Mini Trafik Bahçesi bulunmaktadır (Şekil 4.23). Ayrıca, İzicilerin değişik faaliyetlerini rahatlıkla yapabilecekleri ve kamp kurabilecekleri alanın yanında 150 kişilik bir anfiteatro bulunmaktadır. Spor alanları kompleksinde ayrıca, çocukların paten (taştan) yapabilecekleri bir alanın çevresinde 70 kişilik bir anfiteatro ve ziyaretçilerin kullanımı için hizmet binaları da bulunmaktadır.



Şekil 4.22 Spor alanları – gece kullanımı (Orijinal)



Şekil 4.23 Mini trafik bahçesi – (Orijinal)

Otomobil müzesi: (Şekil 4.24) El – Hüseyin Kent Parkı'nın ana teması; Kral Hüseyini ölümsüzleştirme araçlarından bir tanesi olarak tasarlanıp uygulamaya konulmasıdır. Bu yüzden Kral Hüseyin'in hayatında kullandığı otomobillerin sergilendiği bu müze

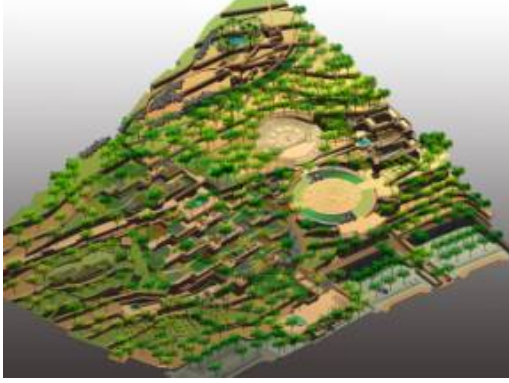
kurulmuştur. Müze binası; duvarlarına yükseltilmiş yapay tepelerle bütünleşmiş doğal bir kütle biçiminde Kral Hüseyin Kent Parkı'nda yerini almaktadır. Tasarımın başka bir özelliği de sergilenmiş otomobillerin dizilişi ve binanın içindeki hareketin binanın şekline uygunluğudur.



Şekil 4.24 Otomobil müzesi – (Orijinal)

Planlı bahçeler: (Şekil 4.25) Bu bahçeler 70 dekarlık alan üzerinde kurulmuştur ve Kral Hüseyin Parkı'nın kalbini oluşturmaktadır. Değişik dizaynları ile Kral Hüseyin Parkı'nın ana hedefini yansıtmaktadır. Bu bahçeler; Kral Hüseyin Parkı'nın ana girişinden başlayıp Tarihi Koridora kadar uzanan dikey patika ve Kültür köyü fiskiyelerinden başlayıp İslami Bahçeye kadar uzanan yatay patikalar olmak üzere iki ana patikadan oluşmaktadır. Bu bahçelerde iki koridor bulunmaktadır, ve bu koridorlara Eski Arap Şairlerine ima eden oda veya küçük saray biçimdeki binalar yer almaktadır. Burada Kral Hüseyin Parkı'nın estetik yönünü gösteren en önemli öğelerden biri patika yolları ara sirkülasyonudur. Bu patikalarda değişik döşeme tipleri kullanılırken su, bitki ile ağaç, değişik yükseltilerdeki tabanlar, asmalar ve kum tepeleri gibi faktörler yer almıştır. ayrıca İslami bahçesi ile Hicaz Demir yolu'nu anımsatan bölmeler

bulunmaktadır. Düzenli Bahçelerin bölmeleri Ürdün'ün farklı coğrafi bölgelerini yansıtmaktadır.



Şekil 4.25 Planlı bahçeler – (www.ammancity.gov.jo 2004)

Hizmet binaları: Amman Büyükşehir Belediyesi Mühendislik Daire Bakanlığı, Büyükşehir Belediyesi'nin yaptıracığı tüm proje binalarını yaptırırken istenen hizmeti verme ve estetik yönlerini gözardı etmeden gelenekselliği bozmadan ama modern mimari faktörleri kullanarak gerçekleştirmektedir. Bina tasarımları hizmet ve idari binalarla sınırlı değildir. Büyükşehir Belediyesi'nin toplumun tüm tabakalarına hizmet verecek binaları yaptırmaya gayret etmektedir. Bu binalara örnek olarak:

Çok amaçlı spor kompleksi salonu: (Şekil 4.26) Uluslararası Standartlarına uygun iç sporlarının tümünü kapsayacak ve iki kattan oluşan bu binanın yapımı 2003 yılında başlanmış ve 2004 yılı sonunda tamamlanmıştır. binanın giriş katı ana yol seviyesinde ve oyuncuların tüm ihtiyaçlarını giderecek soyunma odaları yanında, depolar, idari bürolar, spor tabipliğine ayrılan bölümler, ilk yardım üniteleri, ve iki adet Squash salonu bulunurken, üst katta ise 3000 seyirciyi alacak tribün, Krala, devlet adamlarına ve şeref tribününde yer alacak kişilere mahsus giriş ve bölmeler yanında yayın yapacak televizyon kanalları ve spor yazarlarına ayrılan bölümler bulunduran bu bina, ses yalıtım sistemine sahip ve Uluslararası Standartlarına uygun ekipman ve uluslararası müsabakaların yapılabileceği bir bina olacaktır.



Şekil 4.26 Spor kompleksi – (www.ammancity.gov.jo 2004)

4.3 Anket Değerlendirilmesi

Tez kapsamında araştırma konusu olarak incelenmeye değer bulunan Ürdün’ün başkenti Amman’da Kral Hüseyin Kent Parkı’nda “Peyzaj Erişilebilirliği” irdellemek amacıyla ziyaretçilere uygulanmak üzere anket (Ek 1) hazırlanmıştır.

El-Hüseyin kent Parkı anketi kapsamında alanda yapılan çalışmalar, farklı tarihler, farklı zaman periyotlarında ve farklı yaş gruplarından oluşan ziyaretçi kitlesi yapılmış olması bakımından çeşitlilik arz eden bir yapıdadır. Anket toplam 621 ziyaretçiye uygulanmış ve 611 kişi anketi tamamlamıştır. Bu 611 kişi; Aralık 2004 – Ekim 2005 tarihleri arasında kalan sürede, günün dört farklı (sabah, öğlen, akşam ve gece) zamanında ve haftanın tüm günlerinde dağılacak şekilde, parka gelen ziyaretçilerin arasından rastgele seçilmiştir. Ankete katılan kişi sayısı fazla olmasının nedeni; elde edilecek sonuçların park kullanımı ve parktaki peyzaj erişilebilirliğini en iyi şekilde irdelenmesini sağlamaktır.

Ankete 296’sı kadın, 315’i erkek olmak üzere toplam 611 kişi katılmıştır. Anketin değerlendirilmesinde SPSS (11 version) adlı istatistiksel bilgisayar programı yardımıyla anket sonuçları bilgisayar ortamına aktarmış, daha sonra istenilen bilgilerin istatistikleri kullanılarak hazırlanan çizelgeler ile sonuçlara varılmış ve sonuçlara göre değerlendirmeler yapılmıştır.

Anketin sonuçlarına geçmeden önce, sonuçları etkileyen bazı faktörlere değinme gereği duyulmaktadır. 2002 yılı sayımlarına göre Ürdün nüfusu 5,329,000 kişi olarak sayılmıştır. Yaş grupları: %35,2'si (0 – 14), %61,1'i (15 – 64) ve %3,7'si ise (65) yaş ve üstü oluşmakta olduğu tesbit edilmiştir. Başkent Amman ise %48'i kadın ve %52'si erkek olmak üzere 2,027,000 kişilik nüfusa sahiptir (www.dos.gov.jo 2004).

4.3.1 Çalışma alanında ziyaretçilere uygulanan anketin sonuçları

Çalışma alanında, ankete katılan kullanıcı grubuna;

- ☞ Parka ulaşım,
- ☞ Park içindeki işlevler
- ☞ Yapısal elemanların (donatı, aydınlatma, vb) yeterliliği,

konularında görüşleri sorulmuştur.

Çağdaş bir parkta; peyzaj erişilebilirliğini belirleyen en önemli etmen;

- ☞ Parka ulaşım kolaylığı,
- ☞ Parkta basamak, rampa, döşeme vb. konularda fiziki engellerden arınmış olması,
- ☞ Her yaş ve fiziksel yetiye sahip bireylerin parkı engelsiz ve rahat kullanması gerektiği,

kriterlerinden yola çıkarak sorular yöneltilmiştir.

Ziyaretçilerin cinsiyetleri

Ankete katılan ziyaretçilerin %48,4'ü kadınlar, %51,6'sı erkekler oluşturmaktadır. (Çizelge 4.1)

Çizelge 4.1 Ziyaretçilerin cinsiyetleri

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	296	48,4
Erkek	315	51,6
Toplam	611	100,0

Ziyaretçilerin yaş grupları

Ankete katılan ziyaretçilerin yaş grupları dağılımında %35,0'lik oranda 25 – 44 yaş grubundakiler yer almakta, bunu sırayla %24,7'lik oranla 12 – 18 yaş grubu, %16,2'lik

oranla 19–24, %16,0'lık oranla 45–55 ve % 8,0'lik yaş grubundakiler takip etmektedir (Çizelge 4.2). Dolayısıyla 12–18 ve 25–44 yaş aralığında olan ziyaretçilerin toplam ziyaretçiler içindeki oranı %59,7'dir. 19–24 ile 45–55 yaş aralığında ziyaretçiler %32,2 orana sahipken 56 ve üstü yaş grubu ziyaretçilerin sadece %8,1'i oluşturmaktadır.

Çizelge 4.2 Ziyaretçilerin yaş grupları

Yaş Aralığı	Sayı	%
12 – 18	151	24,7
19 – 24	99	16,2
25 – 44	214	35,0
45 – 55	98	16,0
56 – ...	49	8,1
Toplam	611	100,0

Ziyaretçilerin eğitim düzeyleri

Ziyaretçilerin eğitim düzeyini gösteren tabloda, üniversitelilerin oranı %51,4'ü ilk sırayı alırken, %33,9 oranla liseli, %12,8'i yüksek okullu ve %2,0 ile Yüksek lisanlı olan ziyaretçiler takip etmektedir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3 Ziyaretçilerin eğitim düzeyleri

Eğitim Düzeyi	Sayı	%
Lise	207	33,9
Yüksek Okul	78	12,8
Üniversite	314	51,4
Yüksek Lisans	12	2,0
Toplam	611	100,0

Ziyaretçilerin meslekleri

Ankete katılan ziyaretçilerin meslekleri incelendiğinde %42,1'i kamu görevlisi ziyaretçiler ilk sırada yer alırken, bunu %38,0 oranla öğrenciler, %8,5 oranla özel sektörde çalışanlar ile (başka) işsiz ve evkadınları ve %2,9 oranla esnaf olanlar takip etmekte olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 4.4). Burada Ürdün'deki çalışma saatlerinin² etkili olduğunu söylemek mümkündür.

² (Ürdün'de resmi tatil ve mesai saatleri: Ürdün'de hafta başı Pazar günü haftanın son günü ise Perşembe'dir (Cuma ve Cumartesi resmi tatildir), resmi dairelerde çalışma saatleri, Pazar'dan Çarşamba gününe kadar, sabah 08:00'de başlayıp saat 15:00'te, Perşembe günü ise sabah 08:00'de başlayıp saat 14:00'te bitmektedir.(Üniversiteler hariç 08:00 – 17:00))

Çizelge 4.4 Ziyaretçilerin meslekleri

Meslek	Sayı	%
Öğrenci	232	38,0
Kamu Sektörü	257	42,1
Özel Sektör	52	8,5
Esnaf (Kendi Özel İşi)	18	2,9
Başka (İşsiz, evkadını vs.gibi)	52	8,5
Toplam	611	100,0

Ziyaretçilerin kaldıkları yerleri

Ziyaretçilerin kaldıkları yerleri gösteren tabloda, %88,2'si Amman'da oturduklarını ve sadece %11,8'i Amman'ın dışından geldiği anlaşılmaktadır (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5 Ziyaretçilerin kaldıkları yerleri

Kaldıklar yer	Sayı	%
Kuzey Amman	261	42,7
Güney Amman	278	45,5
Amman Dışında	72	11,8
Toplam	611	100,0

Ziyaretçilerin kullandıkları vasıta

Ankete katılan ziyaretçilerin %60,6'sı özel otomobili ile gelirken, %34,5'i toplu taşıma aracını kullanmış, %2,9'u yürüyerek gelmiş ve 2,0'si bisiklet veya motorsikletini kullanmış (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6 Ziyaretçilerin kullandıkları vasıta

Kullanılan Vasıta	Sayı	%
Yürüyerek	18	2,9
Özel Otomobil	370	60,6
Toplu Taşıma Aracı	211	34,5
Başka (Bisiklet, Motorsiklet)	12	2,0
Toplam	611	100,0

Parka ulaşmada karşılaştıkları zorluklar

Ankete katılan ziyaretçilerin %75,1'i parkın bulunduğu bölgedeki trafik yoğunluğundan ve %24,9'u park yönüne doğru giden toplu taşıma araçlarının azlığından şikayetçidir (Çizelge 4.7). Ziyaretçilerin parka ulaşmada kullandıkları vasıta

sonuçlarına bakıldığında trafik yoğunluğu ciddi bir sorun olduğu ortaya çıkmaktadır. Parkın bulunduğu ve mahallenin ismini aldığı (El-Medine At-Tıbbiye) askeri büyük hastanenin bulunması, karayolu üzerinde kurulması, yakın çevresinde çoğu büyük ve bazıları 24 saat açık olan kamu (askeri ve sivil) ve özel alış-veriş merkezlerinin ve büyük devlet ve özel okulların bulunması nedeniyle yoğun trafik yaşanmasında etkili olmaktadır.

Çizelge 4.7 Parka ulaşmada karşılaştıkları zorluklar

Zorluk	Sayı	%
Trafik Yoğunluğu	459	75,1
Toplu Taşıma Aracı Azlığı	152	24,9
Toplam	611	100,0

Otopark durumu

Ankete katılan ziyaretçilerin %84,8'i sözkonusu parkta otoparkın bulunmadığından şikayet ederken, yine bu ziyaretçilerin %15,2'si otoparkın bulunduğunu söylemektedirler (Çizelge 4.8). Buradaki sonuçlar incelendiğinde parkta otopark sorunu olduğu ortaya çıkmaktadır ki bu ciddi bir ulaşılabilirlik ve öncelikli çözüme kavuşturulması gereken bir sorundur.

Çizelge 4.8 Otopark durumu

Durum	Sayı	%
Bulunmaz	518	84,8
Bulunur	93	15,2
Toplam	611	100,0

Park içerisinde hareket zorluğu

Parka (çalışma alanına) gelen ziyaretçilerin fazla olması nedeniyle; yürüyüş yolları (patikalar) yetersiz kalmakta, merdiven basamaklarının fazlalığı ile çok rahat olmaması ve rampaların az olması nedeniyle ziyaretçilerin; sadece, %49,8'i park içerisinde hareketin kolay olduğunu belirtirken, %43,5'i hareket zorluğu orta derecede ve %6,7'si zor olduğunu söylemektedirler (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9 Park içerisinde hareket zorluğu

Hareket Durumu	Sayı	%
Kolay	304	49,8
Orta	266	43,5
Zor	41	6,7
Toplam	611	100,0

Park içerisindeki merdivenlerin rahatlığı

Ankete katılan ziyaretçilerin; Parkta bulunan merdivenlerin rahat kullanımına ilişkin, %56,1 rahat, %37,5 orta derecede rahat olduğunu belirtirken, %6,4'ü merdivenlerin kullanımının zor olduğundan şikayet etmektedirler (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10 Park içerisindeki merdivenlerin rahatlığı

Durum	Sayı	%
Rahat	343	56,1
Orta	229	37,5
Zor	39	6,4
Toplam	611	100,0

Park içerisindeki rampalar ve patika yolları yeterliliği

Çalışma alanına gelen ziyaretçilerin %57,5'i parkta bulunan rampa ve patika yollarının yeterli, %38,1'i orta yeterlilikte ve %4,4'ü yeterli olmadığı kanaatinde oldukları (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11 Park içerisindeki rampalar ve patika yolları yeterliliği

Durum	Sayı	%
Yeter	351	57,5
Orta	233	38,1
Yeterli değil	27	4,4
Toplam	611	100,0

Park içerisindeki bankların yeterliliği

Kral Hüseyin Kent Parkına ziyaret edenlerin %20,0'si parkta kullanılan bankaların yeterli olduğuna işaret ederken, %47,1'i orta yeterlilikte ve % 32,9'u yeterli olduğunu söylemektedirler (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12 Park içerisindeki bankların yeterliliği

Durum	sayı	%
yeterli değil	122	20,0
Orta	288	47,1
Yeterli	201	32,9
Toplam	611	100,0

Park içerisindeki telefon kabinlerinin yeterliliği

Ankete katılanların %78,6'sı telefon kabinlerinin yeterli olmadığına vurgu yaparken, %19,1'i orta yeterlilikte ve %2,3'ü yeterli olduğunu belirtmektedirler (Çizelge 4.13). Burada sonuçlara bakıldığında telefon kabinlerinin bir sorun olmasına rağmen, gerçekte bu durum asla sorun teşkil etmemektedir, çünkü – dünya çapında olduğu gibi – Ürdün halkının büyük çoğunluğu iletişimi cep telefonları aracılığıyla karşılamaktadır.

Çizelge 4.13 Park içerisindeki telefon kabinlerinin yeterliliği

Durum	Sayı	%
Yeterli değil	480	78,6
Orta	117	19,1
Yeterli	14	2,3
Toplam	611	100,0

Park içerisindeki aydınlatma yeterliliği

Ziyaretçilerin %90,2'si parktaki aydınlatmanın yeterli olduğunu vurgularken, %9,8'i yeterli olmadığını belirtmektedirler (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14 Park içerisindeki aydınlatma yeterliliği

Durum	sayı	%
Az	60	9,8
Yeterli	551	90,2
Toplam	611	100,0

Parkta çöp kutuları yeterliliği

Ankete katılan ziyaretçilerin %7,0'si parkta bulunan çöp kutularının ihtiyacı karşılamada yetersiz olduğuna işaret ederlerken, %35,1'i orta yeterlilikte ve % 57,9'u yeterli olduğu görüşündeler (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15 Parkta çöp kutuları yeterliliği

Durum	Sayı	%
Yeterli Değil	43	7,0
Orta yeterlilikte	214	35,1
Yeterli	354	57,9
Toplam	611	100,0

Parkta Yönlendirme İşaretleri Yeterliliği

Ziyaretçilerin %29,6'sı yönlendirme işaretlerinin az veya yeterli olmadığına dikkat çekerken, %24,9'u orta yeterlilikte ve %45,5'i yeterli olduğunu belirtmektedirler (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16 Parkta yönlendirme işaretleri yeterliliği

Durum	Sayı	%
Yeterli Değil	181	29,6
Orta yeterlilikte	152	24,9
Yeterli	278	45,5
Toplam	611	100,0

Parkta hizmet binaları yeterliliği

Ankete katılanların %50,6'sı parkta bulunan hizmet binalarının (danışma, idare, kafeterya, kütüphane, tuvalet, ve büfe gibi) yeterli olmadığını, %40,9'u orta yeterlilikte ve sadece %8,5'i yeterli olduğunu söylemektedirler (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17 Parkta hizmet binaları yeterliliği

Durum	Sayı	%
Yeterli Değil	309	50,6
Orta yeterlilikte	250	40,9
Yeterli	52	8,5
Toplam	611	100,0

Parkta çocuk oyun alanlarında kullanılan aletler yeterliliği

Ziyaretçilerin %31,8'i parkta kullanılan çocuk oyun aletlerinin yeterli olmadığını, %44,5'i orta yeterlilikte ve %23,7'si ise yeterli olduğunu söylemektedirler (Çizelge 4.18). Buradaki sonuçlar incelendiğinde çocuk oyun alanlarında oyun setlerinin sayıları tatmin edici olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 4.18 Parkta Çocuk oyun alanlarında kullanılan aletler yeterliliği

Durum	Sayı	%
Yeterli Değil	194	31,8
Orta yeterlilikte	272	44,5
Yeterli	145	23,7
Toplam	611	100,0

Parkın çocuk oyun alanlarında kullanılan aletlerin bakım yeterliliği

Ankete katılanlar ziyaretçilerin; %8,8'i parkın çocuk oyun alanlarında kullanılan oyun setlerinin bakımı yeterli olmadığını, %42,6'sı orta yeterlilikte ve %48,6'sı yeterli olduğu kanaatinde oldukları anlaşılmaktadır (Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19 Parkın çocuk oyun alanlarında kullanılan aletlerin bakım yeterliliği

Durum	Sayı	%
Yeterli Değil	54	8,8
Orta yeterlilikte	260	42,6
Yeterli	297	48,6
Toplam	611	100,0

Parkın çocuk oyun alanlarında kullanılan aletlerin kalitesi

Ziyaretçilerin %10,5'i Parkın çocuk oyun alanlarında kullanılan aletlerin kalitesi kötü olduğunu söylerlerken, %50,9'u orta kalitede ve %38,6'sı iyi kalitede olduğunu belirtmektedirler (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20 Parkın çocuk oyun alanlarında kullanılan aletlerin kalitesi

Durum	Sayı	%
Kötü	64	10,5
Orta	311	50,9
İyi	236	38,6
Toplam	611	100,0

Parkın çocuk oyun alanlarında kullanılan ağaçların uygunluğu

Ankete katılanların %42,1'i çocuk oyun alanlarında kullanılan ağaçların; uygun olmadığı görüşünü belirtirken %57,9'u uygun olduğu görüşündedirler (Çizelge 4.21).

Çizelge 4.21 Parkın Çocuk Oyun Alanlarında kullanılan ağaçların uygunluğu.

Durum	Sayı	%
Uygun değil	257	42,1
Uygun	354	57,9
Toplam	611	100,0

Parkta kullanılan ağaçların gölge yapıp yapmadığı

İklimsel açıdan, alanda gölge ihtiyacı vardır. Bu nedenle parkın bitkisel erişilebilirliğini tasarım açısından gölge yapıcı bitkilendirme önemli oranda etkilemektedir. Park içerisinde yer verilen bitkisel materyalin listesi (Ek 3)'te verilmiştir. Ziyaretçilerin %64,8'i parkın genelinde kullanılan ağaçların yaptığını gölgenin yeterli olmadığını savunurken %35,2'si ağaçların gölgesi yeterli olduğunu söylemektedirler (Çizelge 4.22).

Çizelge 4.22 Parkta kullanılan ağaçların yaptığı gölge

Durum	Sayı	%
Yetersiz	396	64,8
Yeterli	215	35,2
Toplam	611	100,0

Parkta kullanılan ağaçlar hareketi engelleyici olup olmadığı

Ankete katılanların %17,0'si ağaçların park içindeki hareketlerini engellediğini belirtirken %83'ü ise engellemediğini vurgulamaktadırlar (Çizelge 4.23).

Çizelge 4.23 Parkta kullanılan ağaçlar hareketi engelleyici olup olmadığı

Durum	Sayı	%
Evet	104	17,0
Hayır	507	83,0
Toplam	611	100,0

Parkta içme suyu olup olmadığı

Ziyaretçilerin %81,0'i parkta içme suyunun bulunmadığını söylerken %19,0'u olduğunu belirtmektedirler (Çizelge 4.24). Burada içme suyunun bulunmaması ziyaretçiler için ciddi bir sorun olduğu apaçiktir.

Çizelge 4.24 Parkta içme suyu olup olmadığı

Durum	Sayı	%
Yok	495	81,0
Var	116	19,0
Toplam	611	100,0

Parktaki içme suyu ve bulunma yerleri uygunluğu

Ankete katılanların %76,6'sı içme suyu çeşmelerinin bulunduğu yerlerin ziyaretçilere uygun düşmediğini savunurken, %21,8'i uygunluğu orta derecede ve %1,6'sı uygun olduğunu söylemektedirler (Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25 Parktaki içme suyu ve bulunma yerleri uygunluğu

Durum	Sayı	%
Uygun Değil	468	76,6
Orta	133	21,8
Uygun	10	1,6
Toplam	611	100,0

Parktaki piknik yerleri bulunup bulunmadığı

Ziyaretçilerin %20,5'i parkta piknik alanları olmadığını, %44,4'ü piknik alanlarının orta yeterlilikte ve %35,1'i yeterli olduğu görüşündedirler (Çizelge 4.26).

Çizelge 4.26 Parktaki piknik yerleri bulunup bulunmadığı

Durum	Sayı	%
Yok	125	20,5
Orta Yeterlilikte	271	44,4
Var	215	35,1
Toplam	611	100,0

Parktaki piknik yerlerindeki hizmetler yeterliliği

El-Hüseyin Kent Parkına gelen ziyaretçilerin %65,0'i parkta bulunan piknik alanlarında mevcut hizmetlerin yeterli olmadığını, %35,0'i ise yeterli olduğunu savunmaktadırlar (Çizelge 4.27).

Çizelge 4.27 Parktaki piknik yerlerindeki hizmetler yeterliliği

Durum	Sayı	%
Yeterli değil	397	65,0
Yeterli	214	35,0
Toplam	611	100,0

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

“Amman (Ürdün) Kent Parklarının Peyzaj Erişilebilirliği Yönünden İrdelenmesi” başlıklı çalışmada, “El-Hüseyin Kent Parkı” (Şekil 5.1) ve (Şekil 5.2) örneğini; kentin merkezi bir yerinde bulunması, büyüklüğü, büyük bir camii, spor kompleksi, eğitsel ve eğlence amaçlı çocuk oyun alanları bulundurması, gece – gündüz kullanılabilirliği, her yaş grubundaki kullanıcılara sunduğu hizmetler gibi ana kriterlere sahip olması nedeni ile, araştırma konusu olarak incelenmeye değer bulunmuş ve burada Peyzaj Erişilebilirliği üzerinde durulmuştur.



Şekil 5.1 El-Hüseyin Kent Parkı – genel görünüş (Orijinal)



Şekil 5.2 El-Hüseyin Kent Parkı – genel görünüş (Orijinal)

Günümüzde doğal, kültürel ve tarihi kaynakların küresel bağlamda korunması ve sürdürülebilir çevrelerin oluşturulmasına yönelik bir planlama anlayışı hakimdir. Böylesi bir dönemde, ekolojik veri tabanına dayalı planlama ve tasarımların doğa ile uyumlu, uygulamaların ise kullanıcıya dost, sürdürülebilir ve erişilebilir nitelikte gerçekleştirilmesi ideal amaçtır (Başal ve Güneş 2002).

Kent parkları buldukları kentin bir Landmarkı olması gerekmektedir, ancak herhangi bir kent parkı kullanımlarının tümüne erişilebilirliği açısından eksiği bulunuyorsa, o parkın bulunduğu kentin simgesi veya Landmarkı olma özelliğini kazanabilmesinde olumsuz etki yapar.

Bu bağlamda; El-Hüseyin Parkına ulaşabilirliği ve kapsadığı rekreasyonel aktivitelere erişilebilirliğinin ideal bir şekilde olması için anket sonuçlarını çok iyi değerlendirilerek aşağıdaki öneriler getirilmeye çalışılmıştır:

5.1 Parka Ulaşım İçin Öneriler

Bir kent parkının kurma amaçlarından biri olan, bulunduğu kent halkına rekreasyon aktiviteler sunması kolay ulaşılabilir olmasına bağlıdır.

- ❖ **Parka ulaşım:** El-Hüseyin kent parkına gelen ziyaretçilere uygulanan anket çalışmasında ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde; özel aracıyla parka gelen ziyaretçilerin, parkın bulunduğu bölgenin yakın çevresinde bulunan kamu hizmet binaları, kamu ile özel ticaret merkezleri ve parkın bir tarafı karayoluyla bağlantılı olması nedeniyle, trafik yoğunluğundan şikayetçi oldukları saptanmıştır. Özel aracı olmayıp parkı ziyaret etmek isteyenler ise; toplu taşıma araçlarının kısıtlılığından da şikayetçiler. Parkın; tüm kent halkı tarafından kolay ulaşılabilir olması için, trafik yoğunluğu sorununa köklü bir çözüm getirilmesi gerekmektedir. Diğer yandan, özel aracı olmayan kentliler için ise; parkın hemen yanından geçecek ve sağlıklı insanların yararlandırılmasına olanak tanıdığı

kadar, engelli, yaşlı, hamile bayan ve çocuk arabası olanların yararlanabilecekleri toplu taşıma sistemi yapılması kaçınılmazdır.

- ❖ **Alandaki otopark:** Parka gelen ziyaretçilerinin %84,8'i otoparkın bulunmamasından şikayetçi oldukları saptanmıştır. buradaki sorun çok büyük ve öncelikli çözülmesi gereken bir sorundur. Ayrıca (şekil 5.3)'te görüldüğü üzere çalışma alanında bulunan otoparka aracını park edip aktivitelere ulaşmak isteyen ziyaretçilere ayrılan bir patika yolu bulunmadığıdır. Bu da ciddi bir erişilebilirlik sorunudur. Bu nedenle; ziyaretçi kitlesi çok büyük böylesi bir alana önemli ve öncelikli olarak getirilmesi gereken çözümlerden biri otopark sorunu çözümdür. Ayrıca, ziyaretçilerin otoparktan aktivitelere kolayca erişmeleri için yeni patika yolları ayrılması gerekmektedir.



Şekil 5.3 Otopark ve otoparktan alana erişim zorluğu – (Orijinal)

5.2 Donatı Elemanları İçin Öneriler

- ❖ **Banklar:** Banklar ve oturma elemanları en önemli peyzaj elemanıdır. Kullanıcının dinlenip rahatlaması ve bir sonraki aktivitelerden daha iyi bir şekilde yararlanabilmesi için parkta olmazsa olmazların başında gelmektedir. Parka gelen ziyaretçilerin görüşleri alanda mevcut bank sayısı artırılmasından yana olduğu açıktır. Ziyaretçilerin yalnızca %32,9'u parkta bulunan bankların yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle bankların sayısı arttırmaya yönelik düzenleme yapılması gerekliliği sonucuna varılmıştır. Alanda uygun görülen yerlere yeni banklar yerleştirilmelidir. Yerleştirilecek bankların tekerlekli sandalye kullanıcıları ve çocuk arabası olanlar için uygun olmalı, fiziksel yetiye sahip olmayan diğer park kullanıcıları için ayağa kalkış durumuna geçmeleri için yeterli destek vermeli ve yürüyen insanlar için engel teşkil etmemelidir.
- ❖ **Çöp kutuları:** Parka gelen ziyaretçilerin çöp kutuları sayılarından memnun oldukları sonucu belirmiştir. Bu yüzden yeni çöp kutularının bulundurulması gerekmemektedir.
- ❖ **Aydınlatma:** Park kullanıcılarının %90,2'si parkta bulunan aydınlatma elemanlarından memnuniyetlerini vurgulamışlardır. Bu yüzden parkın gece kullanımı için uygun ve erişilebilir olduğu açıktır.
- ❖ **Yönlendirme işaretleri:** Parka gelen ziyaretçilerin yaklaşık %50'si yönlendirme işaretlerinin yeterli olduğuna dikkat çekmektedirler. Ancak, parkta bulunan aktivitelerin daha erişilebilir olması için yönlendirme işaretleri sayılarının artırılması gerekmektedir.
- ❖ **İçme suyu (Çeşmeler):** Park kullanıcılarının %81,1'i parkta içme suyu bulunmadığından ve %76,6'sı parkta bulunan az sayıda içme suyu, yerlerinin uygun olmadığından şikayetçi oldukları sonucuna varılmıştır. Su; hayatın her noktasından en önemli faktör olduğu gözönünde bulundurularak, parkın daha kullanışlı olması ve erişilebilirliğini artırılması bakımından parkta getirilecek ve getirilmesi gereken öncelikli çözümlerden biri içme suyu çeşmeleri yerleştirilmedi.

- ❖ **Döşemeler:** Parka gelen ziyaretçilere yöneltilen “Bu parkta olmasını istediğiniz ve şu anda bulunmayanlar nelerdir” sorusuna çoğunun verdikleri cevapta “değişik renk ve şekillerde” zemin döşemesinin bulunması isterlerken, mevcut döşemelerin yeni oluşu nedeniyle olsa gerek, güvenliğinden bahsetmemişlerdir. Park döşemeleri incelendiğinde bazı bağlantı bölümlerinde (şekil 5.4); özellikle tekerlekli sandalye ve çocuk arabası olan ziyaretçiler için, tehlike yaratabilecek bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı; alanın “Peyzaj erişilebilirliği” irdelemek olduğuna göre, tehlike durumu arz eden bağlantı yerlerinde ve parkın her yerindeki döşemelerin güvenliğini gözden geçirilip yeni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca, değişik renk ve desenli döşemelerin kullanılması önerilmektedir. kullanılacak yeni döşemelerin kontrast renk veya desenleri; ziyaretçileri diğer aktivitelere yönlendirmede ve aynı zamanda bir uyarı aracı olarak da düşünülebilir. Döşemelerde renk farklılığı kullanmak, park estetiğini artırması yanında, görsel açıdan eksiklikleri olan ziyaretçiler için faydalı olacaktır.



Şekil 5.4 Döşemelerin bağlantı bölümleri – (Orijinal)

- ❖ **Basamaklar:** Parka gelen ziyaretçiler, alanda mevcut basamakların rahat bir düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Ziyaretçilerin yalnızca %6,4’ü parkta bulunan

basamakların rahat olmadığına işaret ederlerken, %56,1'i rahat ve %37,5'i basamakların orta rahatta olduğunu vurgulamışlardır (şekil 5.5).



Şekil 5.5 Basamak ve rampa – (Orijinal)

- ❖ **Rampalar:** (Şekil 5.6) Park kullanıcılarının yalnızca %4,4'ü, parkta bulunan rampa ve patika yollarının yeterli olmadığını belirtirken, %95,6'sı yeterli ve orta yeterlilikte olduğunu vurgulamışlardır. Parkta bulunan rampaları incelendiğinde; aktiviteler arasında bulunan rampalar yeterli ve rahat, yürüyerek gelen bir yaşlı veya bir çocuk arabası olan aile için, girişlerden aktivitelere kadar olan mesafede bulunan rampa eğimleri çok rahat olmadığı sonucuna varılmaktadır. Bu da ciddi bir erişilebilirlik sorunudur. Bu sorunu çözmek için de rampaların daha rahat olmasını sağlamak amacıyla yeni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.



Şekil 5.6 Basamak ve rampa – (Orijinal)

5.3 Bitkisel Tasarım İçin Öneriler

Peyzaj planlama çalışmalarında kullanılan en önemli materyal bitkidir. Bitkisel materyal, projenin tasarımında hedeflenen üç boyutun alana geçirilebilmesi için doğru bitki seçimi büyük önem taşımaktadır. Doğru bitkinin seçiminde ise mutlaka göz önünde tutulması gereken noktalar bulunmaktadır. Planlamada, bitkilendirme aşamasına gelindiğinde düşünülmesi gereken ilk konu seçilecek bitkinin ne amaçla kullanılacağıdır. Planlama bir bütün olarak hem estetik hem de fonksiyonel ihtiyaçları karşılamak durumundadır. Bu noktada, seçilecek bitkinin estetik bir amaçla mı yoksa fonksiyonel bir amaca yönelik olarak mı alanda yer alacağı düşünülmelidir. Gölge mekanlar yaratmak, perdeleme yapmak, sınır oluşturmak, tahrip olmuş olanları onarmak, farklı özellikteki alanların belirlenmesini sağlamak, seyirlik bitki grupları meydana getirmek, Landmark oluşturmak v.b. gibi fonksiyonel amaçlara yönelik olarak bitki kullanımı düşünülebilir. Bu durumda amaçlanan fonksiyonları gerçekleştirebilecek karakterde kök, gövde, yaprak, çiçek, habitus v.s. özelliklerine sahip bitkilerin seçilmesi istenilen sonucun elde edilmesi açısından kaçınılmazdır. Estetik ihtiyaçların karşılanması amacıyla bitki kullanımında da yine seçilecek bitkinin özellikleri, özellikle de yaprak, çiçek ve habitus özellikleri önem taşımaktadır. Seçilecek bitkinin bu özellikleri mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bitki seçiminde düşünülmesi gereken ikinci konu planlamanın yapılacağı alanı kullanacak kullanıcıların istekleri ve bu kullanıcıların

özellikleridir. Bu noktada kullanıcı grubunun iyi tahlil edilmesi ve bitkisel anlamda alandan ne beklediklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Buradan çıkacak sonuç peyzaj mimarını bitki seçimi konusunda yönlendirecektir. Örneğin, çocuk oyun alanlarında dikenli çalılar ya da zehirli meyveleri olan bitki türlerinin kullanılması düşünülemez. Benzer olarak oturma ve dinlenme amaçlı kullanılan alanlarda, rahatsızlık verici böcekleri kendine çeken veya hoş olmayan kokuya sahip bitki türlerinin kullanılması doğru değildir. Bitki seçiminde dikkat edilmesi gereken diğer bir nokta ise planlama yapılacak alanın özellikleridir. Alanın sahip olduğu topoğrafik yapı, toprak yapısı, iklimsel özellikler (yağış, sıcaklık, nem v.s.), ışık alma durumu, rüzgara maruz kalma durumu, hava ve toprak nemi gibi özellikler uygun bitki seçiminde belirleyici rolü olan noktalardır. Seçilen bitkinin ihtiyaç duyduğu sıcaklık, nem, toprakta bulunan bitki besin maddeleri, su ve ışık gibi isteklerinin eksiksiz olarak karşılanması, bitki türünden beklenen performansın tam olarak alınabilmesi açısından önemlidir. Kimi durumlarda türün ihtiyaç duyduğu bu değerler alanda doğal olarak bulunmamakta, bitkinin ihtiyaç duyduğu bu koşullar yapay yollarla sağlanmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ve her türlü koşulun yapay yollarla da kolaylıkla sağlanabilmesi dolayısıyla alanın özellikleri bitki seçiminde fazla sınırlayıcı bir konum teşkil etmemektedir. Günümüzde hemen her bitki türü hemen her alanda yetiştirilebilmektedir. Unutulmamalıdır ki kusursuz bir tasarıma sahip bir planlama yapılmış dahi olsa tasarımın etkileyciliğinin devam ettirilebilmesi ancak doğru bitkinin seçimiyle mümkündür. Bitkilerin bahsedilen hususlara göre değerlendirilip seçilmesi de ortalama sayılmayacak bir bitki bilgisini gerektirmektedir³.

Ürdün'ün iklim farklılığı ve değişmelerine sahip oluşu ona doğal bitki örtüsü ve yabani hayvan hayatı kazandırdığından bahsedilmiştir (Bölüm 4.1.1.1). Doğal bitki örtüsünün en somut örneği ise; doğal olarak yetişen ve anavatanı Ürdün olan “Siyah İris – Iris nigricans”tir (Şekil 5.7).

³ <http://www.peyzajonline.com/makale>



Şekil 5.7 Ana vatanı Ürdün’de doğal olarak yetişen “Siyah İris” – *Iris nigricans*
(<http://www.lb.aub.edu.lb/>) (2006)

Bu bitkinin doğal olarak yetiştiğini gözönünde bulundurarak, çalışma alanında geniş bir şekilde yer verilmelidir. Ancak, çalışma alanı incelendiğinde bu bitkiye, fuar alanında bulunan heykeli dışında, hiç bir yerde kullanılmamıştır. Oysa, anket çalışması sonuçları; parkın kullanıcı grubunun istek ve beklentileri “daha çok çiçekli bitkilerin kullanılması”ndan yana olduklarını göstermektedir. Yukarıda belirtildiği gibi de; bitki seçiminde düşünülmesi gereken konulardan biri planlamanın yapılacağı alanı kullanacak kullanıcıların istekleri olduğuna göre, bu bitkinin parkın değişik yerlerinde gruplar halinde veya Ürdün’de doğal olarak yetişen değişik renklere sahip çiçekli bitki türlerinden (*Narcissus tazetta*, *sternbergia clusiana*, *Vinca herbacea*, *Arum palaestinum*, *İris vartanii* ve *İris atropurpurea* gibi) elde edilecek bir kompozisyon oluşturulmalıdır.

Çalışma alanında bir yandan hiç bir şekilde zehirli ve dikenli bitki türleri kullanılmamışken bir yandan, mevcut bitkileri korunması sırasında kullanıcı hareketlerini engelleyici bir şekilde düzenleme yapılmıştır (Şekil 5.8). Burada peyzaj erişilebilirliği sorunu bulunmaktadır.



Şekil 5.8 Alanda mevcut bitkilerin hareketi engelleyici pozisyonda bulunmaktadır

Yürüme yollarındaki bu ağaçların bulunduğu yerde yer darlığına, budanmamış dalları da kullanıcıların hareketini engellemekte, aynı zamanda bulunduğu sahalığa çıkan merdivenler engelli ve çocuk arabası olan aileler için kullanılamaz durumda. Çalışma alanının (Şekil 5.8)'de görüldüğü gibi diğer bölümlerinde erişilebilirliği kolaylaştıracak; sarkan dalların budanması, yürüme yollarının geniş tutulması ve rampaların yapılması gibi yeni düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Amman (Ürdün) El-Hüseyin Kent Parkı'nın Peyzaj Erişilebilirliği için yukarıda verilen öneriler, çizelge 5.1'de özetlenmiştir.

Çizelge 5.1 Amman (Ürdün) El-Hüseyin Kent Parkı'nın Peyzaj Erişilebilirliği İçin Öneriler

Amman (Ürdün) El-Hüseyin Kent Parkı'nın Peyzaj Erişilebilirliği Kapsamı	Öneriler (Anket değerlendirilmesi ve gözlemler sonucunda getirilmesi önerilen düzenleme ve çözümler)
1. Parka Ulaşım a) Toplu Taşıım b) Özel Araç c) Bisiklet	a) Parkın yakın çevresinden toplu taşıım sisteminin getirilmesi. b) Park yönüne giden yollardaki trafik yoğunluğuna çözümün getirilmesi. c) Parka giden yollarda uygun güzargah ve bisiklet yoluna yer verilmesi için yeni düzenlemelerin yapılması

d) Yaya	d) Engelli, yaşlı ve çocuklu ailelerin yararlanabilecekleri yaya geçit sisteminin getirilmesi.
2. Park İçinde Erişim a) Otopark b) Aktivitelere erişim c) Özel araç d) Bisiklet	a) Mevcut otoparkların yanında ve girişlere yakın alanlarda yeni otoparkın yapılması veya mevcut otoparkların kapasitelerini artırılması. b) Ziyaretçilerin gerek otoparktan gerekse girişlerden itibaren park içindeki aktivitelere kolay erişmeleri için; patika yollarının yapılması ve diğer yürüyüş yollarının geniş ve yürüyüşü engelleyici yapısal ve bitkisel etmenlerden arındırılması. c) Park içinde özel araçların otopark dışında park etmemeleri için ve park içindeki yollarında dolaşmalarını engellemek için düzenlemelerin yapılması. d) Bisikleti ile gelen ziyaretçilerin park içinde; diğer ziyaretçileri rahatsız etmeyecek şekilde, rahatça dolaşmaları için bisiklet yollarının yapılması.
3. Donatılar a) Döşemeler b) Oturma grupları c) Çeşmeler d) Çöp kutuları e) Aydınlatma elemanları f) Basamaklar g) Rampalar h) Yönlendirme işaretleri	a) Kullanılan döşemeleri, ziyaretçilerin güvenliği için periyodik olarak bakımı yapılması ve bağlantı yerlerinin; özellikle engelli, yaşlı ve çocuk arabası kullanan aileler için, tehlike yaratmayacak yapıda olmasının sağlanması. b) Parkta mevcut bank sayısının artırılması, daha rahat olması ve fiziksel yetiye sahip olmayan ziyaretçilerin ayağa kalkmaları için yeterli desteği verecek yapıda olmasının yanında yürüten diğer ziyaretçilere engel teşkil etmemesi. c) İçme suyu çeşmelerinin parkın her yerinde yapılması ve yeterli sayıda olması. d) Sayıları artırılması. e) Periyodik bakımı yapılması f) Daha rahat olmasını sağlamak için yeni düzenlemelerin yapılması g) Eğimleri gözden geçirilerek ve parkta bulunan her merdevenin yanında uygun rampaların yapılması için yeni düzenlemelerin getirilmesi. h) Parkın uygun yerlerinde yerleştirilmesi, sayıları artırılması ve görme engelliler için yönlendirme işaretlerinin yerleştirilmesi.
4. Bitkisel tasarım a) Oturma alanları b) Yürüyüş yolları c) Perdeleme	a) Gölge yapan ağaçların kullanılması, kullanılan ağaçların sayıları artırılması ve bakımı yapılması. b) Çizelge 2.3'te belirtilen bitkilerin kullanılmaması. c) Rüzgarı, güneş ışınlarını ve kötü manzarayı perdelemek amacıyla bitkilerin kullanılması.

El – Hüseyin Kent Parkı projesi, yeni bir tarihte (2002 yılında) uygulanmasına başladığına ve tasarlanması ile uygulanmasının ana teması Kral Hüseyin'i

ölümsüzleştirmek olduğuna göre, Kral Hüseyin'e yakışır olması için; çağdaş park özelliklerine sahip olması ve bundan sonra yapılacak parklara model olması gerekmektedir. Kral Hüseyin'in hayati boyunca, Ürdün halkının; dünyanın en çağdaş halklarının bulunduğu düzeye yükseltmek için harcamış olduğu çabaları ve Ürdün'ün dünyadaki saygın imajı, Kral Hüseyin'in sayesinde olduğunu gözönünde bulundurarak, bu park en çağdaş kent parkının sahip olduğu özelliklere sahip olmasını gerektirir. Ayrıca, engellilerin her alanda işlerini kolaylaştırmak için de Kral Hüseyin'in göstermiş olduğu ilginin, Ürdün halkınca bilinmektedir. Bu yüzden, Amman'ın tek kent parkı özelliklerine sahip böylesi bir projeden bu halk grubunun maksimum düzeyde yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması kaçınılmazdır.

El – Hüseyin Kent Parkı projesinin amaçlarından biri; başkent Amman'daki uygarlık simgelerinden biri ve kente kültürel, rekreasyonel ve eğlence merkezlerinin sayılarını arttırmaktır. Projenin bu amacının gerçekleşmesi için de, parkın kullanıcılara sunduğu kültürel, rekreasyonel ve eğlence aktivitelerin beklentilerine cevap verecek düzeyde (21. yüzyılı parklarında bulunan aktiviteler) olması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Al-Assaf, M. 2005. Handicapped Data İn Hashemite Kingdom Of Jordan. A Workshop Report for Handicapped Census in “Economic&Social Commission for Western Asia” (ESCWA) Region. 21 – 23 March 2005, Beirut.
- Anonim. 2005. Peyzaj Mimarlığı ve Tasarım Portalı, 2005. Web sitesi
<http://www.peyzajonline.com/>,(Haziran, 2005)
- Anonymous. 2006. American University of Beirut, 2006. Web sitesi
<http://www.lb.aub.edu.lb/> Erişim Tarihi: 15 Ocak 2006
- Anonymous. 2004. Amman Büyük Şehir Belediyesi, 2004. Web sitesi
<http://www.ammancity.gov.jo> Erişim Tarihi: 05.06.2004
- Anonymous. 2004. Programs for Great Parks and Squares, 2004. Web sitesi
[http://www.pps.org/info/newsletter\(2005\)](http://www.pps.org/info/newsletter(2005)) Erişim Tarihi: 00. 06. 2005
- Anonymous. 2004. Ürdün İstatistik Daire Başkanlığı, 2002. Web sitesi
<http://www.dos.gov.jo> (2004) Erişim Tarihi: 19.05.2004
- Anonymous. 2003. Ürdün Meteoroloji Daire Başkanlığı, Web sitesi
<http://www.jmd.gov.jo> (2003) Erişim Tarihi: 22.10.2003
- Anonymous. 2002. Ürdün Milli Bilgiler Merkezi, 2002. Web sitesi
<http://www.nic.gov.jo> (2002) Erişim Tarihi: 14.11.2002
- Anonymous. 2003. Ürdün Telekom, 2002. Web.sitesi
<http://www.jodrantelecom.jo>(2003) Erişim Tarihi: 12. 08. 2003
- Anonymous. 2002. Ürdün Turizm Bakanlığı, 2002. Web.sitesi <http://www.tourism.jo> (2003) Erişim Tarihi: 14. 11. 2002
- Arslan, M. 1999. Kent Parklarının Tarihsel Gelişimi ve İşlevleri, Tarım ve Köy Dergisi, Sayı:129, Eylül-Ekim 1999.
- Başal, M. 1997. Donatı Elemanları, Basılmamış Ders Notları.
- Başal, M. ve Güneş, G. 1997. “Kentsel Peyzaj Tasarımında Erişilebilirlik ve Sürdürülebilirlik”. “Doğayı Korumada Kent ve Ekoloji Sempozyumu”, 18 – 19 Aralık 1997, İTÜ Mimarlık Fakültesi, Taşkışla-İstanbul.

- Başal, M. ve Güneş G. 2002. Eğriova Yayla Ekosisteminin Bütüncül Yönetimi Üzerinde Bir Araştırma. T.C. Ankara üniversitesi bilimsel araştırma projesi kesin raporu. Proje Numarası: 99-25-00-01 Başlangıç Tarihi: Ağustos 1999 Bitiş Tarihi: Ağustos 2002. Rapor Tarihi: Aralık 2002 Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Ankara.
- Cengiz, Ö. 2005. 21. Yüzyıl Kent Parkı Nasıl Olmalı Konusu üzerine Tartışmalar. Bitirme Tezi. Ankaa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara.
- Çakar, C., Buçanoğlu, R. ve Kaplan, D. 2002. Changing Roles Of Urban Parks : From Pleasure Garden to Open Galen (Berkeley University) City Parks of Past and Tomorrow, Cr (Berkeley University) Project for Public Spaces Frederick Law Olmsted Çalışmaları, Lisans Tezi, İzmir.
- Çetiner, A. 1979. Şehir Planlamasında Çalışma Yöntemleri ve İfade Teknikleri. İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Ersoy, M. 1994. Kentsel Alan Kullanım Normları. O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi. Ankara.
- Fogg, E.G. 1990. Handicapped Accesibility, Park Planning Guidelines, 3rd Edition, Chapter 6, p. 21-23, National Recreation and Park Association, ABD.
- Gündüz, N. 1998. Gelecek Yüzyıl İçin Kent Parkı Örneği “Parc De La Villette - Paris” Bitirme Tezi. Ankaa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü.
- Harris, J.D. and Dines, N.T. 1998. Time Saver Standards for Landscape Architecture, section “Outdoor Accesibility,” New York.
- Jorgensen, J.L. 1988. Design for Handicapped, Handbook of Landscape Architectural Construction, Vol 2, p. 85-94, Edited by: Maurice Nelischer, Lanscape Architectural Foundation.
- Kılıç, A. N. 1997. Kent Parklarının Standartları ve Dağılışları. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Semineri. Ankara.

- Oğuz, D. 1998. Kent Parkı Kavramı Yönünden Ankara Kent Parklarının Kullanım Olgusu Üzerinde Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara.
- Özdemir, Z. 2005. “Çağdaş Parklar” Bitirme Tezi. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü.
- Pamay, B. 1978. Kentsel Peyzaj Planlaması. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları İ.Ü. Yayın No:2487 O.F. Yayın No:265 İstanbul.
- Philips, L. E. 1996. Parks: Design and Managment. P.25. New York.
- Polat, A. T. 2001. Kent Parkı Kavramı ve Konya Kenti İçin Bir Kent Parkı Örneği. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Tanrıverdi, F. 1987. Peyzaj Mimarlığı Bahçe Sanatının Temel İlkeleri ve Uygulama Metotları. Atatürk Üniversitesi Basımevi. Erzurum.
- Uzun, G. 1987. Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı. No:48 Adana.

EKLER

- EK 1 Amman (Ürdün) El-Hüseyin Kent Parkının Peyzaj Erişilebilirliğine Yönelik Anket Çalışması.
- EK 2 Amman (Ürdün) İklim Verileri.
- EK 3 Amman (Ürdün) El-Hüseyin Kent Parkında Kullanılan Bitki Türleri.
- EK 4 Amman (Ürdün) El-Hüseyin Kent Parkı Avan Proje Paftası.

EK 1 Amman (Ürdün) El-Hüseyin Kent Parkının Peyzaj Erişilebilirliğine Yönelik Anket Çalışması

1. Cinsiyet :
2. Yaş :
3. Meslek :
4. Eğitim Düzeyi :
5. İkamet Yeri :
6. **I.** Parka gitmek için kullandığımız vasıta :
a) Yürüyerek b) Özel Otomobil c) Toplu Taşıma Aracı d) Bisiklet e) diğer
- II.** Parkın Gidiş – Gelişlerinizde karşılaştığımız sorunlar:.....(Trafik + Toplu taşıma araç azlığı)
- III.** Park İçindeki otopark Yeterliliği : a) Yeterli b) Yeterli değil
7. Park içerisinde hareket zorluğu : a) Kolay b) Orta c) Zor
8. Park İçerisindeki Merdivenlerin Rahatlığı: : a) Rahat b) Orta c) Zor
9. Park İçerisindeki Rampalar ve Patika Yolları Yeterliliği:
a) Yeterli b) Orta c) Yeterli değil
10. Parkın Donatı Elemanları Yeterliliği:
I. Banklar: a) Yeterli b) Orta c) Yeterli değil
II. Telefon Kabineleri: a) Yeterli b) Orta c) Yeterli değil
III. Aydınlatma: a) Yeterli b) Orta c) Yeterli değil
IV. Çöp Kutuları: a) Yeterli b) Orta c) Yeterli değil
V. Yönlendirme İşaretleri: a) Yeterli b) Orta c) Yeterli değil
11. Parktaki hizmet binaları yeterliliği: a) Yeterli b) Orta c) Yeterli değil
12. Çocuk Oyun Alanları:
I. Mevcut Oyun Setler: a) Yeterli b) Orta c) Yeterli değil
II. Oyun Setleri Bakımı yapılıp yapılmadığı: a) Evet b) Hayır c) Bazen
III. Oyun Setleri kalitesi: a) Kötü b) Orta c) İyi
IV. Çocuk Oyun Alanlarında Kullanılan ağaçlar:
a) Uygun b) Uygun Değil (Dikenli) c) Gölge vermiyor d) Yeterli değil
V. Çocukların hareketini engel teşkil etmekte: a) Sarkan dalları b) Dikenli olması c) Bal akıtması
13. Parkta İçme suyu bulunup bulunmaması: a) Var b) Yok
14. Parktaki İçme Suyu ve bulunma yerleri uygunluğu:
a) Uygun Değil b) Kısmen c) Uygun
15. Parktaki Piknik Yerleri bulunup bulunmadığı: a) Yok b) Orta c) Var
16. Parktaki Piknik Yerlerindeki Hizmetler Yeterliliği: a) Yeterli Değil b) Yeterli
17. Parkta Yüzme Havuzu Olup Olmadığı:
a) Yok b) Aktif Değil c) Var
18. Parkta Anfitiyatro Olup Olmadığı: a) Yok b) Var

EK 1 Amman (Ürdün) El-Hüseyin Kent Parkının Peyzaj Erişilebilirliğine Yönelik Anket Çalışması (Devam)

19. Kış Mevsiminde Parktan Yararlanma imkanınız var mı?

- a) Evet b) Hayır c)Bazen d)Diğer (karla oynama)

20. Sizce, Kent Parklarından maksimum düzeyde yararlanılması için nasıl planlanmış ve neye sahip olması gerekir (Bu Parklarda olmasını istediğiniz ve şu anda bulunmayanlar nelerdir)?

- a) Daha çok ağaç (Genel anlamda)
b) Daha çok meyveli ağaç
c) Daha çok yaprak döken ağaç
d) Daha çok çiçek
e) Daha çok yönlendirme işareti
f) Daha iyi aydınlatma
g) Bakı terası
h) Değişik renk ve şekilde zemin döşemesi
i) Su elemanı kullanılması
j) Daha çok bank (Oturma elemanları)
k) Daha çok büfe ve hizmet binası
l) Daha çok spor alanları
m) Satranç alanı
n) Heykel
o) Yukarıda sayılanlar hepsi
p) Heykel dışında yukarıda sayılanlar hepsi

EK 2

EK 3 El-Hüseyin Kent Parkı'nda kullanılan ağaçlar, Çiçekaçan, Sarmaşık ve Yer Örtücü Bitkileri

A) El-Hüseyin Kent Parkı Ağaçlar:

1. *Abies* spp.
2. *Acacia baileyana*
3. *Acacia cyanophylla*
4. *Acacia delbata*
5. *Acer crimson king*
6. *Acer negundo*
7. *Acer pseudoplatanus*
8. *Aesculus "came boriotti"*
9. *Aesculus hippocastanum*
10. *Ailanthus altissima*
11. *Albizzia julibrissin*
12. *Albizzia lebek*
13. *Alnus ghtinosa*
14. *Araucaria excelsa*
15. *Arbutus andrachne*
16. *Atriplex*
17. *Bauhinia variegata*
18. *Betula alba*
19. *Callistemon citrinus*
20. *Callistemon viminalis*
21. *Cassia fistula*
22. *Casuarina equistifolia*
23. *Catalpa bignoniodes*
24. *Cedrus atlantica*
25. *Cedrus deodora*
26. *Cedrus libani*
27. *Ceratonia siliqua*
28. *Cercis siliquastrum*
29. *Chamaecyparis lawsoniana*
30. *Chamaperops humilis*
31. *Citrinus limon*
32. *Citrus aurantium*
33. *Crataegus aronia*
34. *Crataegus viridis*
35. *Cratagus azarolus*
36. *Cupressus glabra*
37. *Cupressus leylandii*
38. *Cupressus macrocarpa*
39. *Cupressus sempervirens "stricta"*
40. *Cycus revolute*
41. *Delonix regia*
42. *Eriobonya japonica*
43. *Eucalyptus camaldulensis*
44. *Ficus elastica*

EK 3 El-Hüseyin Kent Parkı'nda kullanılan ağaçlar, Çiçekaçan, Sarmaşık ve Yer Örtücü Bitkileri (Devam)

45. *Ficus nitida*
46. *Fraxinus syriaca*
47. *Gleditsia triacanthos*
48. *Grevillea robusta*
49. *Grevillea robusta*
50. *Jacaranda acutifolia*
51. *Juglans nigra*
52. *Juglans regia*
53. *Koelruteria paniculata*
54. *Lagerstroemia indica*
55. *Laurus nobilis*
56. *Ligustrum lucidum*
57. *Liriodendron tulipifera*
58. *Livinstonia chinensis*
59. *Magnolia grandiflora*
60. *Malus floribunda*
61. *Melia azedarach*
62. *Morus alba* "pendula"
63. *Morus nigra*
64. *Nerium oleander*
65. *Nerium oleander* "nana"
66. *Olea europaea*
67. *Parkinsonia aculeata*
68. *Phoenix canariensis*
69. *Phoenix dactylifera*
70. *Picea pungens*
71. *Pinus halepensis*
72. *Pinus brutia*
73. *Pinus canariensis*
74. *Pinus nigra*
75. *Pinus pinea*
76. *Pistacia atlantica*
77. *Pistacia chinensis*
78. *Platanus orientalis*
79. *Populus alba*
80. *Populus nigra* - italica
81. *Prunus amygdalus*
82. *Prunus armeniaca*
83. *Prunus cerasifera*
84. *Prunus kanzan*
85. *Prunus serrulata*
86. *Punica granatum*
87. *Pyrus* spp.
88. *Quercus calliprinos*
89. *Quercus ilex*

EK 3 El-Hüseyin Kent Parkı'nda kullanılan ağaçlar, Çiçekaçan, Sarmaşık ve Yer Örtücü Bitkileri (Devam)

90. *Rhus coriaria*
91. *Robinia "casque rouge"*
92. *Robinia ambigua "idahoensis"*
93. *Robinia pseudoacacia*
94. *Salix babylonica*
95. *Salix tortuosa*
96. *Sambucus nigra*
97. *Scrunus molle*
98. *Sophora japonica*
99. *Streculia diversifolia*
100. *Tamarix chinensis*
101. *Tamarix pentandra*
102. *Tecoma stans*
103. *Thevetia peruviana*
104. *Thuja occidentalis "Pyramidalis compacta"*
105. *Thuja orientalis "Pyramidalis Aurea"*
106. *Tilia americana*
107. *Ulmus parvifolia*
108. *Washingtonia filifera*

B) El - Hüseyin Parkı Çiçekaçan, Sarmaşık ve Yer Örtücü Bitkileri:

1. *Juniperus Horizontalis*
2. *Plumbago Capensis*
3. *Campsis Radicans*
4. *Lantana Camara*
5. *Jasminum Prymulinum (Prjmulinum)*
6. *Vitis Vinifera*
7. *Jasminum Grandi Florum*
8. *Lonicera Japonica*
9. *Hedera Helix*
10. *Hedera Cananensis*
11. *Berberis Thunbergii*
12. *Cotonaester Horizotalis*
13. *Santolina Chamacyparissus*
14. *Geranium Spp.*
15. *Chrysanthemum Frutescens*
16. *Osteospermum Spp.*
17. *Lavandula Angustifolia*
18. *Rosmarinus Officinalus*
19. *Cana Spp.*
20. *Cyperus*
21. *Phormium Tenax*
22. *Cordylen Spp.*
23. *Rosa Spp.*

EK 4 El-Hüseyin Parkı paftası

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Yahia Munim AL-QUDAH
Doğum Yeri : Ain Janna (Ürdün)
Doğum tarihi : 01. 06. 1964
Medeni Hali : Evli ve iki çocuk babası
Yabancı Dili : Türkçe ve İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yılı)

Lise : Ajlun (Ürdün) Erkek Lisesi, 1983
Lisans : Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü
Yüksek Lisans: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı
Anabilim Dalı, 2006.

EK 2 Amman (Ürdün) İklim Verileri

Yer//Ay	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık	Periyod
Ortalama Maksimum Hava Sıcaklığı °C														
Amman Havaalını	12,4	13,7	17,3	22,6	27,8	30,8	32,0	32,4	30,7	27,1	20,4	14,4	23,5	1923 - 2003
Ortalama Minimum Hava Sıcaklığı °C														
Amman Havaalını	3,6	4,3	6,2	9,6	13,5	16,7	18,6	18,7	16,6	13,9	9,3	5,2	11,4	1923 - 2003
Ortalama Hava Sıcaklığı °C (Maksimum+Minimum / 2)														
Amman Havaalını	8,0	9,0	11,8	16,1	20,7	23,8	25,3	25,6	23,7	20,5	14,9	9,8	17,4	1923 - 2003
Toplam Yağış Miktarı "mm"														
Amman Havaalını	64,1	62,4	43,4	13,9	3,4	0,0	0,0	0,0	0,3	6,4	27,9	50,0	271,8	1923 - 2003
Toplam Buharlaşma Miktarı "A" Sınıfı "mm"														
Amman Havaalını	76,1	88,7	137,7	204,3	300,5	332,7	366,6	329,6	258,0	203,1	125,2	78,1	208,4	1962 - 2003
Günlük Ortalama Nem Oranı %														
Amman Havaalını	75,2	71,5	66,1	54,1	44,8	44,1	47,1	51,2	55,2	56,6	63,4	74,4	58,6	1966 - 2003
Ortalama Güneş Saatleri														
Amman Havaalını	6,0	6,7	7,8	9,3	10,8	12,6	12,7	12,1	10,8	9,3	7,6	6,0	9,3	1923 - 2003
Ortalama Rüzgar Hızı "Knot"														
Amman Havaalını	5,1	6,0	6,0	5,6	5,5	6,3	6,6	5,3	4,0	3,3	4,0	4,5	5,2	1923 - 2003

